

DE PROOSDIJKOERIER

Historie van De Ronde Venen

Einde "De Vergulde Wagen"

Inhoud

- 03 *Dat is lang geleden...*
- 04 *De lange brug.*
- 09 *Iemand zijn vet geven.*
- 10 *Dorpsgenoten op de drempel van het leven.*
- 14 *Hobbyrubriek Gille: Verzamelen als hobby.*
- 15 *Samen naar de toekomst.*
- 16 *Een nieuwe website voor de vereniging.*
- 17 *Archeologie en De Ronde Venen.*
- 18 *Een terugblik op onze onafhankelijkheid.*
- 22 *Eerste arbeider in Vinkeveense gemeenteraad houdt het meer dan 30 jaar vol.*
- 23 *Programma Activiteiten Historische Vereniging 2009.*
- 24 *Vinkeveen en Waverveen anno 1938: een jaar vol jubilea.*
- 28 *Verenigingsnieuws*
- 30 *Project: Reconstructie grenspalen tussen Holland en Het Sticht*
- 31 *Uitnodiging: Nieuwjaarsreceptie*

GEZOCHT:

Bezorger

voor de Bozenhoven in Mijdrecht

Het betreft een wijk van ongeveer 35 adressen. Vrijwilligers kunnen zich aanmelden bij:
Chris Rummelenkamp
Tel: 286170 of 06-533 633 24

Op de cover

Waarom op deze cover een beeld van een brandend gebouw? Dit om aan te tonen dat zonder overheidbescherming monumentale gebouwen verloren kunnen gaan, waardoor een dorpsbeeld in negatieve zin geheel kan wijzigen. Door de brand van "De Vergulde Wagen" in de vroege morgen van 28 juni 1984 kwam een einde aan een historisch gebouw dat al afgebeeld staat op een aquarel uit 1811. Dit hotel was voor 1798 het rechthuis van Wilnis. Daarnaast deed het dienst als hotel ("herberg"). In het belendende gebouw waren de kamers op de eerste verdieping met een corridor verbonden met het hotel. De begane grond deed tot 1920 dienst als gemeentesecretarie terwijl de raadsvergaderingen werden belegd in "De Vergulde Wagen". Helaas zijn deze gebouwen na de brand niet meer hersteld maar geheel afgebroken en vervangen door in de Dorpsstraat minder passende bebouwing. Na deze brand is de monumentenbescherming alleen in Wilnis ter hand genomen maar kon niet verder worden uitgevoerd door de gemeentelijke herindeling van 1989. In de gemeente De Ronde Venen werd het kennelijk niet als een urgent probleem gezien en daarom ook niet onmiddellijk opgepakt. Eerst na het uitkomen van het door de provincie Utrecht opgezette Monumenten Inventarisatie Project (MIP) tussen 1988 en 1992 is er aandacht ontstaan voor de uitvoering van de Monumentenwet op gemeentelijk niveau. Inmiddels zijn drie tranches van de gemeentelijke bescherming voltooid.

Na veel discussie is er uiteindelijk besloten om de vierde tranche van de bescherming van gemeentelijke monumenten uit te voeren. Voor 1 januari 2010 moet een en ander zijn beslag krijgen zodat per die datum, als de gemeentelijke herindeling doorgaat, een dekkende bescherming van gemeentelijke monumenten is verkregen. Dit is hard nodig omdat na de herindeling een gemeente ontstaat met een respectabel aantal monumenten. Gerekend moet worden op bijna 600 rijks- en gemeentelijke monumenten. Bovendien zijn er 9 beschermde stads- en dorpsgezichten. Om een en ander te kunnen beheren en beheersen zal de nieuwe gemeente grote inspanningen moeten getroosten en voldoende financiële middelen beschikbaar moeten stellen.

Monumentenzorg is geen statisch gebeuren. Steeds weer zullen zich problemen aandienen die moeten worden opgelost. Daarnaast geldt dat ook nieuwe monumenten van na 1945 moeten worden beschermd zoals b.v. de wederopbouw architectuur. Een onderwerp dat nog in het geheel niet aan de orde is geweest, is de archeologie. Incidenteel zijn in De Ronde Venen wel opgravingen verricht maar een systematische aanpak is nog niet planmatig aangepakt. Vooral in de nieuwe gemeente zal dit grondig moeten worden genomen want zeker in het gebied van Angstel en Vecht zal archeologisch onderzoek zeer noodzakelijk worden. In het verdrag van Malta worden de gemeenten verplicht dit zorgvuldig uit te voeren.

Een brand en andere calamiteiten kunnen niet worden voorkomen maar in voorkomende situaties zal restauratie de voorkeur genieten boven algehele vernietiging zoals in het geval van "De Vergulde Wagen" en omgeving in Wilnis.

De foto's zijn eigendom van Herman van Soest en zijn door hem beschikbaar gesteld.

Door Piet Grundmann

Inleverdatum kopij maart 2009: 16 februari 2009

Doelstelling van de vereniging: De vereniging stelt zich tot doel belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkeling van de regionale en plaatselijke geschiedenis in de ruimste zin.

Dat is lang geleden...

Via het voorwoord van de Proosdijkoerier mag de voorzitter van onze Historische Vereniging de Proosdijlanden zijn gedachten en historische overpeinzingen delen met de lezers van dit onvolprezen verenigingsblad. Voor ondergetekende is het al weer enkele jaren geleden, dat hij dit heeft mogen doen. Maar, hij is er weer...

Een bijzonder woord van dank aan Ed Swaab is hier op zijn plaats. Hij heeft in de tussentijd het voorzitterschap op voortvarende wijze waargenomen. Met veel plezier wil ik verder gaan met het verenigingswerk. Eén van de leuke taken hierbij is elk kwartaal een aantal mededelingen doen aan ons lezerspubliek. In de bestuursmededelingen achterin deze Proosdijkoerier melden we uitgebreider over dit verenigingsnieuws.

Waar willen we het deze keer over hebben?
Hoe staan we er op dit moment voor?
Welke ontwikkelingen zijn er in het bestuur?
Welke activiteiten hebben er plaats gevonden?
Wat zijn we allemaal van plan?
Hoe staan wij in het toekomstige Paviljoen?
Welke interessante publicaties zijn er geweest?
Hoe staat het met onze website?
Is er al nieuws over ons 25-jarig bestaan?

Kortom een breed arsenaal aan onderwerpen, die er om vragen even kort toegelicht te worden. Dat alles tot meerdere eer en glorie van onze regionale geschiedenis. Het gaat te ver om alle bovengenoemde zaken uitputtend toe te lichten, maar dat u via dit blad getuigt bent van een bruisende vereniging en dat u door het lezen van dit blad betrokken bent bij die regionale geschiedenis moge duidelijk zijn.

U heeft er plezier in te lezen over wat er vroeger in onze streek gaande was. Wij hebben er plezier in om dat met u te delen. En u weet, we vinden het helemaal niet erg als u uw positieve bevindingen doorvertelt aan anderen.

Prettige feestdagen

Rest mij u een bijzonder prettige decembermaand toe te wensen en vooral natuurlijk ook een bruisend begin en een gelukkig en bovenal gezond vervolg van het nieuwe jaar. We maken er weer iets moois van, zeker ook in 2009 ons jubileumjaar. Graag heffen wij met u het glas op onze nieuwjaarsreceptie dinsdag 13 januari a.s. in het Irenegebouw in Mijdrecht en het is mooi als u bij de diverse activiteiten rond ons verenigingsjubileum van de partij kunt zijn.

Van harte aanbevolen

Nog altijd vormt de Proosdijkoerier het hart van onze bestaansgrond. Het lezen over vroeger is voor velen

een prettige tijdsbesteding. Gelukkig waren de reacties over de vernieuwde vormgeving en de verfrissende lay-out bijna unaniem erg positief. Dank daarvoor. We zullen ons best doen om met stringentere controles de kwaliteit van de teksten en de leesbaarheid van het blad in zijn geheel nog beter te maken. Deze keer behandelen we weer een aantal uiterst interessante onderwerpen.

Zo kunt u lezen over de Lange Brug in Amstelhoek, over vroedvrouwen en over arbeider Aarsman. We lezen over de website, het museum en over archeologie. We blikken terug op jubilea in 1938 en bezien het vet uildelen, de gemeentelijke herindeling en de verzameling van Jan Compier. Kortom, we bieden werkelijk voor elk wat wils. Geniet er van en mijmer mee, terug naar vervlogen tijden.

Jaap Meulstee

Nieuwe leden

Mevr.	J.	Aarsman	AMERSFOORT
Dhr.	C.	Bosman	WILNIS
Dhr.	W.	Versteeg	VINKEVEEN
Mevr.	T.	Walraven, van	MIJDRICHT
Dhr.	E.	Tongeren, van	WILNIS
Dhr.	J.	Hinzenga	MIJDRICHT
Mevr.	P.	Boers	AMSTERDAM
Dhr.	L.	Post	DIEMEN
Dhr.	J.	Bodegom, van	MIJDRICHT
Mevr.	L.	Essen, van	MIJDRICHT
Dhr.	R.H.	Dieteren	ALMERE
Dhr.	R.	Halm, van	MIJDRICHT
Dhr.	C.J.	Deken	VINKEVEEN
Dhr.	T.	Senten, van	MIJDRICHT
Dhr.	L.	Ruitenbeek	WILNIS
Dhr.	B.	Pothuizen	VINKEVEEN
Mevr.	M.	Kokshoorn	DE HOEF
Mevr.	Th.	Essen, van	VINKENVEEN
Dhr.	J.H.	Blommaert	MIJDRICHT
Mevr.	B.M.	Bos	MIJDRICHT
Mevr.	S.	Koopman	MIJDRICHT
Dhr.	A.	Zantingh	MIJDRICHT
Dhr.	J.	Asselen, van	VINKEVEEN
Dhr.	J.A.	Koning, de	VINKEVEEN
Mevr.	M.	Jonker	VINKENVEEN
Dhr.	J.C.	Visser	MIJDRICHT

De lange brug

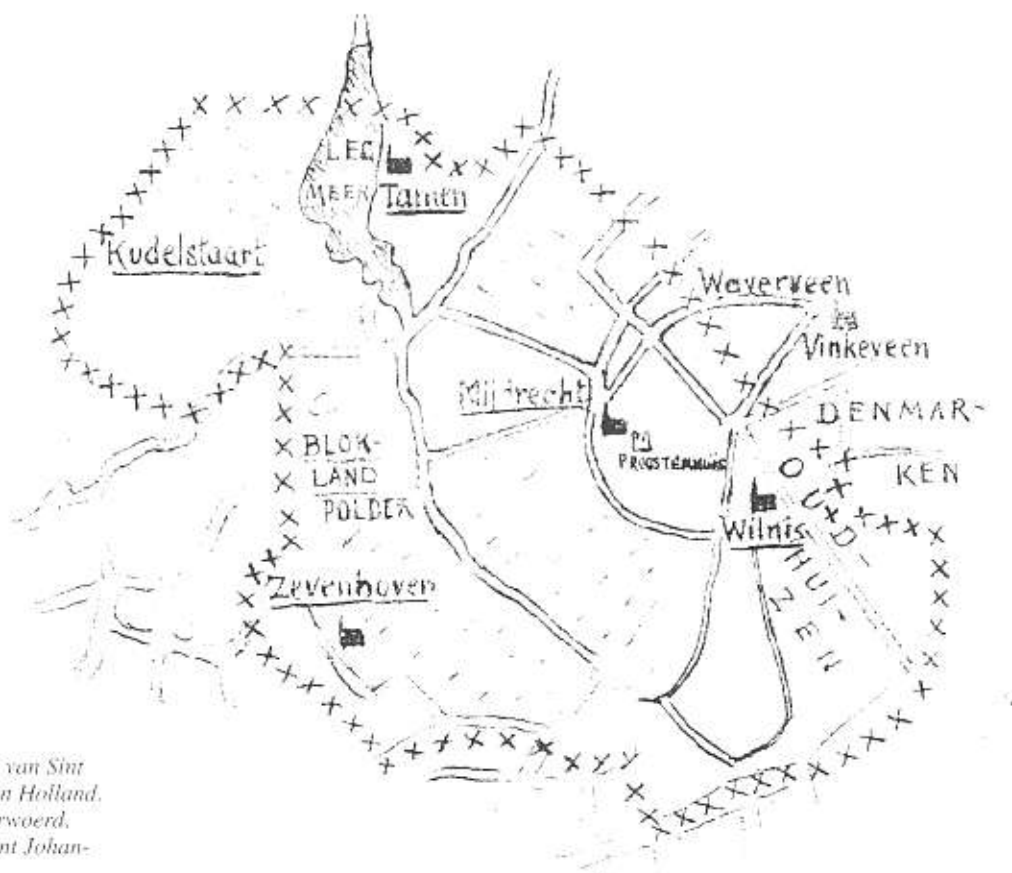
Door Fred de Wit

De brug over de Amstel, die onze provincie Utrecht verbindt met de provincie Noord Holland en tegenwoordig Irenebrug heet, heeft eeuwenlang de naam "De Lange Brug" gehad. Deze naam is niet zo verwonderlijk omdat in vroegere eeuwen bruggen van die lengte niet zo veel voorkwamen. De huidige brug is in september 1939 in gebruik genomen en vernoemd naar prinses Irene die vlak daarvoor op 5 augustus was geboren. Tijdens de bezetting verboden de Duitsers het gebruiken van deze naam en werd de brug Admiralenbrug genoemd.

De Proosdij van Sint Jan

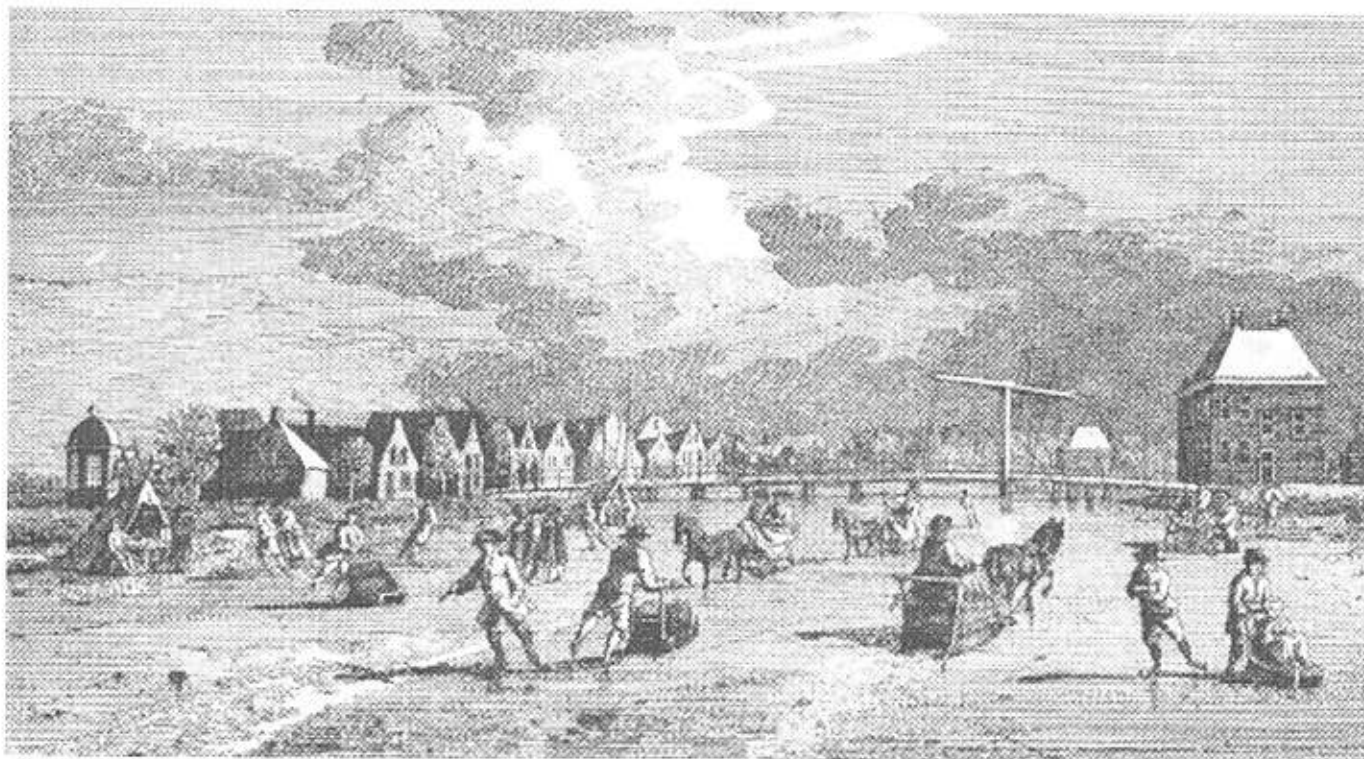
Toen in het jaar 1085 een gebiedsruil plaats vond tussen bisschop Koenraad van Utrecht en Anselmus, de proost van het kapittel van Sint Jan, kreeg het kapittel de wereldlijke en kerkelijke rechtsmacht over een gebied aan weerszijden van de rivier de Amstel. Aan de oostkant ontstonden de nederzettingen Mijdrecht en Wilnis en aan de westkant Thamen, Kudelstaart en Zevenhoven. In Mijdrecht verbleef de proost in het proostenhuis wanneer hij dit gebied bezocht. Bij zijn afwezigheid werd hij vervangen door een baljuw. Al vrij spoedig begon men met de ontginning van de proosdij en trokken de eerste bewoners dit gebied binnen. Landbouw en turfwinning zorgden voor inkomsten van de bewoners waarvan echter een tiende deel van de opbrengst aan de proost van Sint Jan moest worden afgedragen.

Dat de rivier de Amstel midden door dit gebied liep, zoals op bijgaande afbeelding duidelijk te zien is, bracht voordelen maar ook nadelen met zich mee. De afvoer van graan en turf kon makkelijk per schip via het water vervoerd worden. Maar nadelen waren er ook. Geregeld moesten goederen en bewoners van de ene zijde van de Amstel naar de andere per boot worden overgezet. Tijdens de toen nog strenge winters kon dat over het ijs geschieden maar als het begon te vriezen of te dooien en bij storm, dan was de pont buiten gebruik. Aanleg van een brug zou dus uitkomst bieden. Wanneer de eerste brug is gebouwd, is onbekend. Waarschijnlijk zal men in de eerste eeuwen van de ontginning daartoe nog niet in staat zijn geweest omdat de proosdij daar het geld niet voor had of niet

Bezit van de proosdij van Sint Jan in west Utrecht en Holland. Tekening pater C. Verwoerd. (Kerkgeschiedenis Sint Johannes de Doper 1976)

PROOSDIJ ST JAN'S LAND. Tekening pater C. Verwoerd. Kerkgeschiedenis St. Joh. de Doper (1976)

Uspret bij De Lange brug toen er nog strenge winters waren. (Tekening Jan Spilman)

voor over had. Bovendien was de rivier, op de plaats waar men de brug wilde hebben, erg breed en men had toen nog niet de mogelijkheden om een dergelijk technisch hoogstandje te verrichten. Waarschijnlijk is er vanaf het midden van de 16e eeuw wel een brug geweest, maar die zou omstreeks 1572, toen de Geuzen en de Spaanse troepen in deze streek rovend en brandschattend huis hielden, zijn verwoest.

Proost Johan Albert van Solms-Braunfels

Na de reformatie hadden de Staten van Utrecht zich de bezittingen van het kapittel van Sint Jan toegeëigend en benoemden zij ook de proosten. Hiervoor moesten de proosten wel flink betalen maar daar stond tegenover dat zij ook het recht kregen om belastingen te heffen.

In 1633 werd Johan Albert van Solms-Braunfels, tot proost benoemd. Hij was de zwager van stadhouder Frederik Hendrik en veldheer in het Staatse leger dat vocht tegen de Spanjaarden. De proosdij van Sint Jan werd door de stadhouders aangewend om familieleden aan een eervolle positie te helpen, die voor behoorlijke inkomsten zorgde in de Nederlanden. Bovendien was de proost achtereenvolgens Gouverneur van Utrecht en Maastricht.

De familie van Solms-Braunfels behoorde tot een verarmd adellijk Duits geslacht, dat berooid in Den Haag aankwam omdat hun kasteel in Braunfels door de Spanjaarden was leeggeroofd en verwoest. Zij hielden van het luxe leven en konden de inkomsten van de proosdij dus goed gebruiken. Bij zijn aantreden ontving Johan Albrecht een verzoek van de bewoners van

Thamen en Uithoorn waarin zij hem vroegen om een brug over de Amstel bij het Rechthuis aan te leggen omdat het overvaren van de rivier met een pont de handel te veel belemmerde. De proost zag hier wel wat in en besprak dit met het kapittel. Het kapittelbestuur gaf hem toestemming om enige landerijen in Wageningen, die het kapittel bezat, te verkopen voor 6000 gulden. Met dit bedrag moest hij de aanleg van een nieuwe brug kunnen bekostigen en tevens het proostenhuis in Mijdrecht herbouwen, dat in 1572 door Arent van Duivenvoorde was verwoest en nog steeds niet was hersteld. Het proostenhuis is overigens nooit herbouwd. Wat hij met het geld, bestemd voor het proostenhuis gedaan heeft, is niet duidelijk. Wellicht is het gebruikt voor de restauratie van zijn kasteel in Braunfels. Bovendien kreeg de proost de bevoegdheid om tol te heffen bij het oversteken van de brug. Behalve de veerman, die zijn inkomsten kwijtraakte, was ook de vroedschap van Amsterdam niet blij met dit plan. Op kosten van Amsterdam was er namelijk twintig jaar daarvoor een brug aangelegd bij Ouderkerk en de vroedschap vreesde dat, met de aanleg van een nieuwe brug, de tolgelden daar zouden teruglopen. De Staten van Utrecht waren echter niet overtuigd door dit argument en in 1636 werd toestemming verleend om de brug aan te leggen. Wel werd vastgesteld dat de tarieven voor het passeren van de brug in Uithoorn en Ouderkerk gelijk zouden zijn. Na het gereedkomen werd de brug door de proost voor 1600 gulden per jaar verpacht. Direct al na de ingebruikname nam de handel tussen Thamen, Uithoorn en Mijdrecht behoorlijk toe. Ook inwoners van omliggende dorpen maakten gebruik van de brug. In 1639 bracht het tolgeld al 1900

gulden op.

De eerste pachter was Jasper Verschueren, die tevens de herbergier van het Rechthuis was. Hij had aan de pacht in 1639 dus al 300 gulden verdiend. Bovendien was het bezoek aan zijn herberg, na het in gebruik stellen van de brug, aanmerkelijk toegenomen. Het mesneed dus aan twee kanten. De inwoners van Mijdrecht en Thamen/Uithoorn hoefden slechts jaarlijks 6 stuivers per gezin te betalen. De tarieven waren voor anderen als volgt:

schip en schuit met liggende mast: ½ stuiver

wagen met twee paarden: 4 stuivers

schip en schuit met staande mast: 1 stuiver

wagen met twee paarden : 4 stuivers

paard of koe: 1 stuiver

schaap of varken: 4 penningen .

Het overvaren van wagens of vee per schuit werd met het gereedkomen van de brug verboden. Hier stond een boete op van vijf Carolus gulden.

Het rampjaar 1672

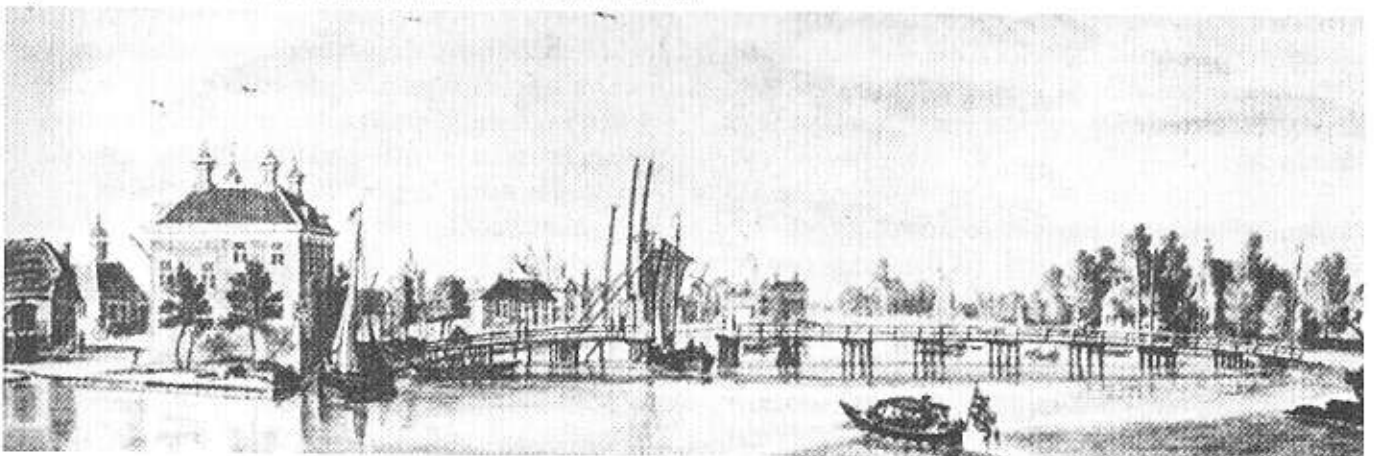
In het Rampjaar 1672 werd de Republiek aangevallen door Engeland, Frankrijk en de bisschoppen van Münster en Keulen. Binnen korte tijd viel de stad Utrecht, hadden de troepen van Lodewijk XIV ook De Ronde Venen bezet, en stonden zij aan de Amstel tegenover de troepen van stadhouder Willem III, die grote delen in onze omgeving onder water hadden gezet, wat overigens weinig hielp want het was een zeer droge zomer. Inmiddels waren de Franse troepen bezig om de nodige vaartuigen in beslag te nemen om zo de Amstel over te steken. Om te voorkomen dat Amsterdam via de brug bezet zou kunnen worden, was afbraak noodzakelijk. De inwoners aan beide oevers van de Amstel hebben zich daar hevig tegen verzet. Ook Anna Elisabeth, de gravin van Solms van Falckenstein, die na het overlijden van haar man vruchtgebruikster was geworden van de proosdij, was hier niet gelukkig mee omdat zij de inkomsten van de brug goed kon gebruiken. De vroedschap van Amsterdam wilde geen risico lopen en beraamde daarom een plan om, koste wat kost, de

brug te vernietigen. Vanuit Amsterdam voerden in juli 1672 in het geheim drie schuiten met timmerlieden de Amstel af op weg naar Uithoorn. Zij hadden zich in het vooronder verstoep en kwamen pas te voorschijn toen er versterking van ruiters uit Amsterdam arriveerde. Onder dekking van het ruitervolk werd de brug afgebroken en de onderdelen afgevoerd, evenals de palen waarop de brug gerust had, zodat de Fransen er geen gebruik van konden maken. Nadat de Fransen vertrokken waren, vaardigden de Staten van Utrecht in 1675 een plakkaat uit, waarin stond dat de brug binnen drie maanden weer moest worden opgebouwd. De gravin gaf hier geen opdracht toe, omdat zij vond dat de regenten van Amsterdam opdracht hadden gegeven om de brug te slopen en dat deze ook verantwoordelijk waren voor de kosten van het herstel. Zij eiste zelfs schadevergoeding vanwege gederfde inkomsten. Bovendien was het Rechthuis, dat ook haar eigendom was, eveneens vernield.

Door onwil en besluiteloosheid heeft het tot 1711 geduurd voordat een nieuwe brug werd gebouwd. Onder tusschen moest een veerdienst, waarover veel klachten waren, mensen en goederen overzetten. In 1706 waren de burgers het spuugzat. Zij schreven een brief naar de Staten van Utrecht, waarin zij zich beklagden over de herbergier van het Rechthuis, die tevens pontbaas was. Dorpelingen werden overgezet wanneer het hem schikte en de bewoners van de Amstelhoek en Mennonietenbuurt liet hij rustig roepen wanneer zij wilden overvaren. Bovendien was het tolgeld voor de pont aanmerkelijk hoger dan dat voor de brug had gegolden, hetgeen in strijd was met eerder gemaakte afspraken. Van al deze klachten trok de gravin van Solms zich niets aan. De brug kwam er niet.

Tot haar dood in 1706 behield zij het vruchtgebruik van de Proosdijlanden. Na de dood van Anna Elisabeth verkochten de Staten van Utrecht de proosdij aan Cornelis Beerninck. Hij ging in Mijdrecht wonen en werd dus direct geconfronteerd met de problemen die er met de pont waren. Hij zocht contact met de Staten en verzocht toestemming om een nieuwe brug te mogen

De Lange Brug omstreeks 1785, gezien vanaf de Mennonietenbuurt te Mijdrecht. Links het Rechthuis in Uithoorn. (Tekening Hendrik Tavenier)

aanleggen. Die toestemming kreeg hij en in 1711 was de brug gereed. Het tolgeld moest wel, behalve voor de inwoners van de proosdij, worden verhoogd. De proosdij was arm en Beerninck moest 8000 Carolus gulden uit eigen zak bijpassen. Dit kostte hem niet veel moeite want in Indië was hij als beambte van de Verenigde Oostindische Compagnie schatrijk geworden.

De Irenebrug

In het begin van de 20e eeuw begon men te denken aan het opknappen of vernieuwen van de uit 1711 daterende houten brug. Niet alleen moesten verschillende onderdelen worden vernieuwd maar de brug voldeed ook niet meer aan het steeds toenemende verkeer. In de loop van de twee eeuwen was de bevolking gegroeid en ook het vervoer was toegenomen. De auto deed eveneens zijn intrede en het vervoer te water nam ook toe, zodat de brug vaker open moest.

In Mijdrecht, Aalsmeer en Uithoorn waren industrieën ontstaan. Kortom de brug was niet met zijn tijd mee gegaan wat onder meer bleek uit de breedte van 3 ½ meter. Ook de toegangsroutes vanuit Mijdrecht en Uithoorn bleken onvoldoende. In 1921 kwamen Provinciale Staten van Noord Holland met een plan voor een nieuwe brug, maar voordat deze gerealiseerd was zou er nog heel wat water door de Amstel vloeien. De provincie Noord Holland had namelijk eind 1925 ook een totaal nieuw wegenplan vastgesteld van Haarlem via Aalsmeer naar Uithoorn.

Aan de overzijde van de Amstel werd door de provincie Utrecht gedacht aan een weg door de Vinkeveense plas met aansluitingen naar Hilversum en Utrecht. In

deze plannen speelde De Lange Brug dus een cruciale rol. Paste de plek van deze brug wel in de huidige wegenplannen? Voor Mijdrecht viel het nogal mee. Maar voor Uithoorn waren de kosten aanzienlijk en er zouden ook diverse panden, waaronder het raadhuis, moeten worden afgebroken. Ruim tien jaar is men bezig geweest om het eens te worden over een nieuwe brug over de Amstel. Het waren niet alleen de kosten van het project maar ook de plek waar de oeververbinding zou moeten komen. Uiteindelijk besloot men dat de oude brug niet zou worden hersteld en zou worden afgebroken. Het centrum van Uithoorn werd door een provinciale weg in twee delen opgesplitst. Maar ook aan de Mijdrechtse kant werd pijn geleden.

De boerderij van Amstelhoeve

Zo vroeg het raadslid Van Leeuwen in de raadsvergadering van juni 1938 hoe het eigenlijk stond met de openstelling voor de voetgangers van een gedeelte van de spoorbrug over de Amstel. Burgemeester Padmos deelde hierop mede dat aan het gemeentebestuur van Uithoorn was gevraagd om de spoorbrug voor de voetgangers open te houden, wanneer het verkeer tijdens de bouw van de nieuwe brug door middel van een pont zou moeten worden overgezet. Padmos had echter op dat verzoek nog geen antwoord ontvangen. Het lag namelijk in de bedoeling om de oude brug te verwijderen voordat met de bouw van de nieuwe brug zou worden begonnen. Het verkeer zou dan door een pont worden overgezet. Gelukkig kwam men spoedig daarvan terug. Men besloot de oude brug zo veel mogelijk intact te laten omdat het onmogelijk bleek

om het zware verkeer per pont over te zetten. Direct na de ingebruikstelling van de nieuwe brug zou de oude worden afgebroken.

Aan de Mijdrechtse kant lag de boerderij Amstelhoeve, die in 1938 moest verdwijnen om plaats te maken voor de oprit naar de toekomstige Irenebrug. De oorspronkelijke boerderij was in 1840 gebouwd. Na diverse eigenaren kochten Willem en Johannes Habben Jansen in 1921 de boerderij. Omstreeks 1924 werd de boerderij waarschijnlijk door een brand getroffen en gesloopt want in 1925 vroeg Willem Habben een bouwvergunning aan voor: "een woonhuis te Mijdrecht aan den Amstel bij den Uithoornsche brug op het terrein van de van ouds bekende Amstelhoeve", uit 1840.

De nieuw gebouwde boerderij was geen lang leven beschoren want de Amstelhoeve stond precies op de oprit naar de nieuwe brug. Men besloot de boerderij in 1938 steen voor steen af te breken en op een andere plaats weer op te bouwen. Op drie zolderschuiten werden de stenen overgebracht naar Ruijkade nummer 24, waar in opdracht van de familie Rijlaarsdam de boerderij weer werd opgebouwd, hoewel dit geen exacte kopie van de afgebroken boerderij is geworden.

Eveneens betreurden de bewoners van de Amstelhoek en de Mennonietenbuurt het dat de bomen tussen het fort en de brug, welke in de zomer een prachtig laantje vormden, als slachtoffer van het verkeer moesten

wijken. Op 2 september 1939 zou de feestelijke ingebruikneming plaats vinden, waarbij de Utrechtse en Noord-Hollandse commissarissen van de koningin aanwezig zouden zijn. Maar op 1 september brak de Tweede Wereldoorlog uit, vandaar dat men van elke festiviteit afzag.

De geschiedenis van deze oeververbinding is nog niet ten einde. De Provinciale Staten van Noord-Holland en de gemeente Uithoorn hebben plannen voor een tunnel onder de Amstel ten noorden van de huidige brug in verband met de omleiding van de N 201. De Irenebrug zal dan worden afgebroken en op de plek van de vroegere "De Lange Brug" zal dan een brug komen waarover geen autoverkeer meer mogelijk is. Hopelijk wordt dan de eeuwenoude naam "De Lange Brug" weer in ere hersteld.

Gebruikte bronnen:

Drs. P.J.J.M. van Wees: Zeven eeuwen geschiedenis Thamen-de Uithoorn-De Kwakel

Bart Boele: Over Uithoorn en De Kwakel

Streekarchivariaat Vecht en Venen: Gemeenteraadsnotulen Mijdrecht

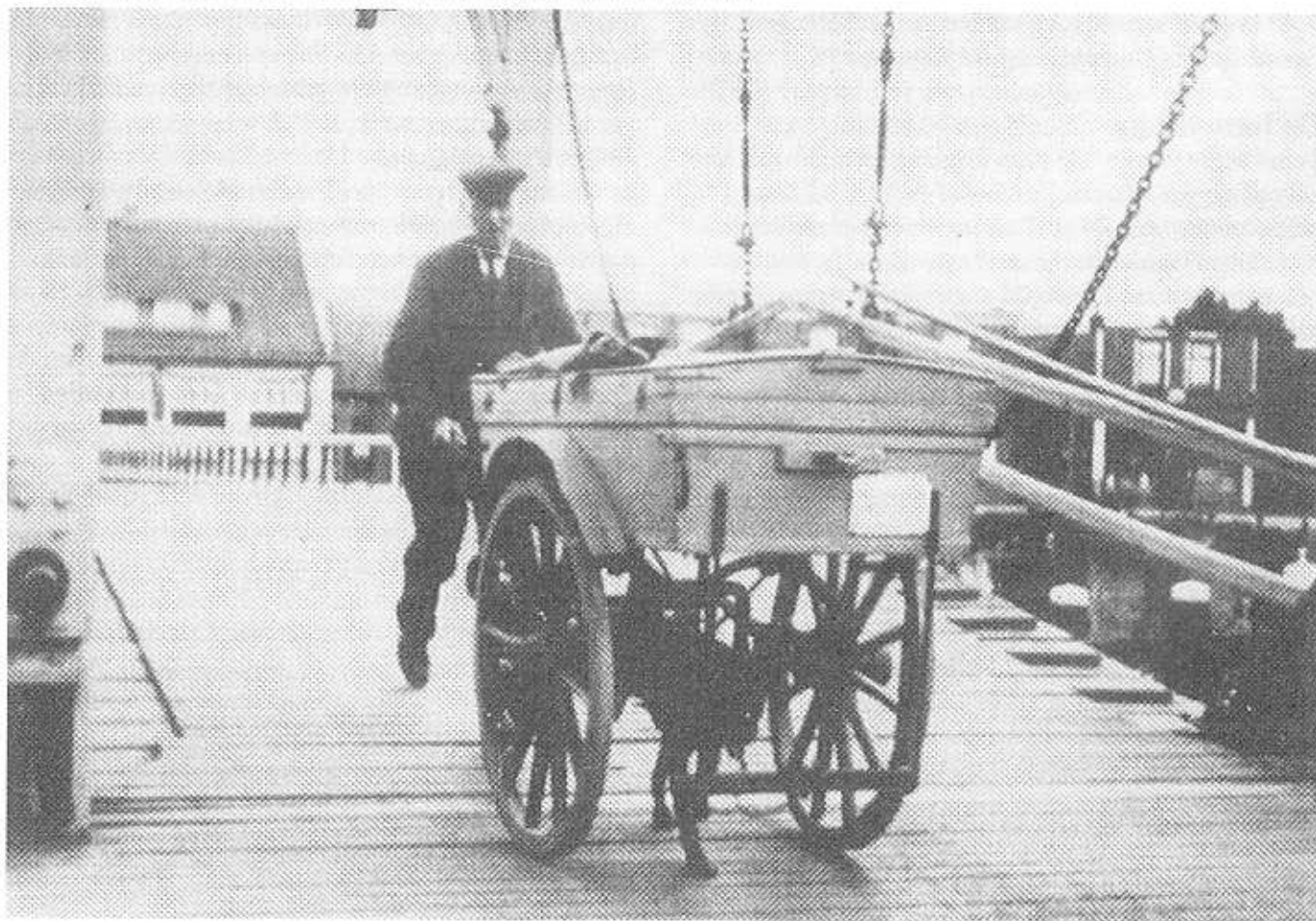
De Proosdijkoerier: De proosten van Sint Jan

Uitgave van de Stichting Oud-Uithoorn/De Kwakel:

De Lange Brug

Eddy M. Habben Jansen: Amstelhoeve

Textielhandelaar gaat met zijn hondenkar over de brug. (Foto familie de Bruin).

Een kerstpakket uit 1937

Iemand zijn vet geven

Door Fred de Wit

Iedereen kent wel het gezegde: ik heb iemand zijn vet gegeven. Daarmee wordt bedoeld dat hij iemand de waarheid heeft gezegd, de les heeft gelezen of een verdiende afstraffing heeft gegeven. Maar in de vergadering van de Mijdsrechtse raad had dit in november 1937 toch een andere betekenis.

W e leefden toen in een crisistijd, maar hoewel de economie een beetje begon op te krabbelen was een groot gedeelte van de inwoners werkeloos. Wel konden de werkelozen steun ontvangen van de gemeente maar dat was zo weinig, dat men van dit bedrag gewoon niet kon rondkomen. De kerkgenootschappen probeerden eveneens te helpen, maar dat moesten ze doen van collectes in de kerk, die door de slechte conjunctuur ook al bijna niets opbrachten.

In 1931 was het Nationaal Crisiscomité opgericht om de gevolgen van de crisis te verzachten. Dit comité had zich als taak gesteld om hulp te verlenen aan slachtoffers van de crisis door het organiseren van landelijke collectes en diverse acties. Maar omdat ook daar weinig geld binnen kwam, werd het in 1936 opgeheven. De armen hadden het in 1934 extra moeilijk gekregen omdat onder het bewind van premier Colijn de werklozensteun was verlaagd. Dit leidde in Amsterdam tot het Jordaanoproer waarbij vijf doden vielen. Vandaar dat burgemeester Padmos en zijn beide wethouders een plan hadden bedacht om de armen tijdens de komende kerstdagen iets extra's te geven. De gemeentekas was wel bijna leeg maar een bedrag van honderd gulden kon er toch wel af. Daarom stelde het college de raad voor om voor dit bedrag een krediet te voteren voor de aanschaf van accijnsvrij bak-en braadvet tegen de prijs van f. 0,32 per kilogram, dat als een kerstgave aan de behoeftigen van de gemeente zou worden uitgereikt.

In principe was de raad het er wel mee eens dat er iets zou moeten gebeuren om de armen met kerstmis te helpen maar ze wilden wel precies weten hoe de verdeling van het vet zou zijn. Raadslid Van der Vaart wilde dat de raadsleden inzage kregen in de lijst van de gezinnen, die naar de mening van burgemeester en wethouders voor de kerstgave in aanmerking dienden te komen. Bovendien wenste hij dat bij de bezorging van het vet een briefje werd gevoegd waarop precies de toegewezen hoeveelheid stond.

Raadslid Van Leeuwen wilde dat vooral aan de grote gezinnen werd gedacht. Burgemeester Padmos zei hierop dat het college met de gemaakte opmerkingen rekening zou houden en de raadsleden desgewenst in

de gelegenheid zou stellen om bij het samenstellen van de lijst tegenwoordig te zijn. Op die manier gaf de gemeenteraad de armen met de kerstdagen hun vet. Het stuk vlees of de kip moesten ze er maar bij denken. Opvallend is dat de raadsleden zich bijzonder druk maakten over wie voor het vet in

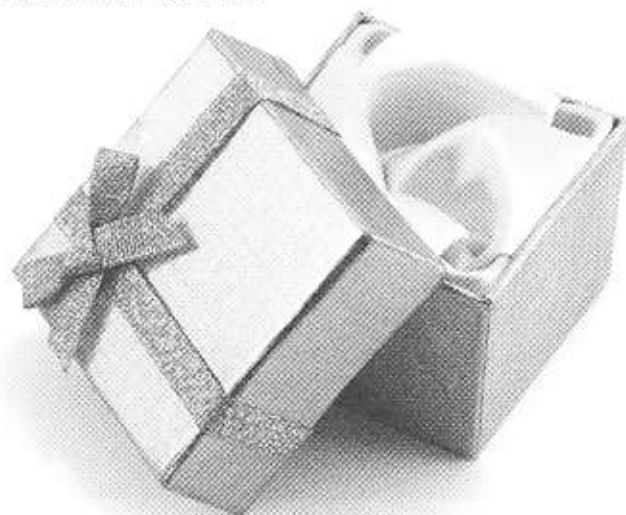
aanmerking kwam, zodat het niet terecht kwam bij een gezin dat het niet nodig had, en zich ook niet afvroegen hoe de kwaliteit van het vet was en of er geen andere mogelijkheden waren om de armen te verrassen zoals een kerstbrood.

Geen van de raadsleden maakte de opmerking dat je met de gave van wat bak-en braadvet eigenlijk niet bij de armen kon aankomen. Maar als je deze gebeurtenissen van de jaren dertig van de vorige eeuw wilt beoordelen, ontkom je er niet aan om ze te plaatsen in hun historische context. Thans zouden wij ons doodschamen als wij de armen in onze gemeente met zo'n fooi zouden afschepen. Maar laten wij voorzichtig zijn met ons oordeel. Want hoe zullen de mensen die over zeventig jaar in ons gebied wonen oordelen over onze gemeenteraad? Waarop zullen wij dan worden afgerekend?

Geraadpleegd archief; raadsnotulen Mijdsrecht november 1937.

Hendrik Colijn

Dorpsgenoten op de drempel van het leven

Door Stef Veerhuis

Mijn nieuwsgierigheid is gewekt als ik een brief onder ogen krijg uit 1789, waarin Schout en Schepenen van Mijdrecht zich richten tot de "Ed mog: Heeren Gedeputeerde Staten van deezer provincie". Hierin maken zij hun ongerustheid kenbaar over het oneindig lijkende dienstverband van de plaatselijke, bijna honderdjarige, dorpsvroedvrouw Aaltje Buback.

Niet alleen haar hoge leeftijd, maar ook dit zware beroep zal menigeen nog steeds de wenkbrauwen doen fronsen. Het vermoeden is dan ook gerechtvaardigd om te veronderstellen dat het haar van tijd tot tijd allemaal wat moeilijker afging, dan wat men voorheen gewend was. En ongetwijfeld zullen deze signalen ter ore zijn gekomen van de plaatselijke overheid. Uiteraard had men niet stil gezeten en men was er zelfs in geslaagd een nieuwe kandidate voor deze zware taak te vinden. De voorkeur was uitgegaan naar Johanna van den Boom, weduwe van Abr. van Eldik, die ook wel positief gestemd was over haar benoeming, maar niet akkoord wilde gaan met het bijbehorende "gewoone tractement van Fl. 100,- 's jaars", dat destijds, misschien wel een halve eeuw geleden, met haar hoogbejaarde voorgangster overeen was gekomen. De ongerustheid lijkt echter niet de persoon Aaltje Buback zelf te zijn, want het is duidelijk dat er van overheidswege eigenlijk geen directe aanleiding was om haar te ontslaan. Blijkbaar wilde zij zelf van geen opstappen weten omdat zij dan geen inkomen meer zou hebben.

Een huiselijk tafereel van een geboorte

Ten einde raad wendt men zich voor een Salomon's oordeel tot Gedeputeerde Staten van Utrecht, want twee plaatselijke vroedvrouwen op één gemeentelijke begroting, zou later wel eens tot vragen kunnen leiden.

Ordinaire bevallingen

Bekend is dat tot aan de zeventiende eeuw het verloskundige werk vooral werd verricht door vrouwen, ook wel eens aangeduid als vroëmoër of goëvrouw uit het dorp zelf, die zich de noodzakelijke kennis zonder enige opleiding uit eigen ervaring hadden eigen gemaakt. Niet alleen de grote kindersterfte maar ook een onverwacht overlijden van de kraamvrouw destijds was een direct gevolg van onvoorziene complicaties en het ontbreken van noodzakelijke hygiëne. Het leidde er toe dat de overheid zich meer en meer ging inspannen voor scholing en opleiding voor dit zware beroep, e.e.a. naar het voorbeeld van Groningen waar eerder een vroedvrouwenschool gevestigd was. Een ingestelde medische commissie toetste vervolgens de opgedane kennis en verstrekte de vroedvrouw in spé het noodzakelijk vereiste getuigschrift. Tevens is vanaf de zeventiende eeuw scholing en vestiging waarneembaar van vroedmeesters. Omdat zij een medische achtergrond hadden waren alleen zij bevoegd om een keizersnede uit te mogen voeren, die in den beginne alleen uitgevoerd mocht worden als de kraamvrouw tijdens de bevalling kwam te overlijden. Voor vroedvrouwen gold een wet dat zij alleen de "ordinaire bevallingen mochten doen". Het medisch handelen met gebruik van hulpmiddelen en narcose, dit kwam pas beschikbaar in 1848, moest worden over gelaten aan de vroedmeester of chirurgijn. Om hen deze ontbrekende kennis aan te kunnen reiken werd in 1861 de Rijkskweekschool voor vroedvrouwen geopend in Amsterdam.

De hier genoemde briefwisseling toont aan dat de vroedvrouw, zoals ook elders gebruikelijk was, een dienstverband aanging met de gemeente. Naast haar inkomen was zij vrijgesteld van gemeenschappelijk opgelegde lasten en ze had een vrije dienstwoning in de dorpskom van Mijdrecht. Máár dat hield wel in dat er eisen gesteld werden aan haar kennis en taakinvol-

ling, zo werd o.a. van haar verlangd dat zij:

- ... middels een uithangbord aan huis herkenbaar was en altijd een boodschap achter moest laten waar zij te vinden was
- ... alle arme en behoeftige vrouwen zonder aanzien des persoon gratis en voor niets getrouw zou helpen en bedienen
- ... de zwangere niet zou helpen voordat de naam van de vader genoemd werd in het bijzijn van twee buurvrouwen
- ... bij geboorten "in de helm" er streng op zou toezien dat de helm nadien niet heimelijk verkocht werd. (Men dacht namelijk dat de helm niet alleen geluk bracht maar dat zo'n boreling tevens helderziend was)
- ... van onbesproken gedrag moest zijn en geen toverijen te verrichten of bezweringen te lezen

Taboes en rituelen

Het waren slechts enkele van de vele voorschriften die in een gemeentelijk reglement waren vastgelegd, die zij bij haar aanstelling had moeten ondertekenen. Maar het toont eens te meer aan dat tot aan de vijftiger jaren van de 19e eeuw, zwangerschap en geboorte nog steeds omgeven waren met taboes en rituelen.

Die van de ooeivaar zal ons over het algemeen nog steeds het meest tot de verbeelding spreken, omdat diens commerciële achterste nog wel eens wordt ontwaard op enkele vierkante meters thermopane, daarmee suggererend dat zijn missie met ware doodsverachting succesvol werd volbracht.

Maar deze folklore met al haar eigenaardigheden gaat echter veel verder terug. Soms waren ze streekgebonden maar ze hadden toch vooral landelijk een herkenbaar groot verspreidingsgebied. Waarom moest bijvoorbeeld de

kraamvrouw de negende dag na de bevalling beslist in bed blijven? Of mocht zij voor haar eerste kerkgang in grote delen van het land o.a. ook hier in Vinkeveen, het erf niet af of niet in de kelder komen? Niet boven ingemaakte groenten komen of in de buurt van vers geslacht vlees komen? Geen nagels knippen of de schone was opvouwen, zelfs het openen van de linnenkast zou, zoals men in Elburg beweerde, wel eens het gebruik van het dodengoed kunnen veroorzaken. Er is echter niemand die je er tot op de dag van vandaag een zinnig antwoord op zal kunnen geven. Al deze gebaren, woorden en/of handelingen namelijk waren bedoeld ter bezwering of verzoening van duistere machten. Van oorsprong oudheidse riten die in veel gevallen uit overlevering werden doorgegeven om in veel gevallen later opnieuw te worden gekerstend. Zo werd om boze geesten te weren tijdens de geboorte de deur dichtgebonden met een schortenband. Een ander gebruik de zogenaamde kraamklopper, was een rijkelijk geborduurd stuk zijde van ongeveer 40 cm, rondom omgeven met het mooiste kant en voorzien van kleurige strikken, dat aan de deur werd gehangen. Niet alleen om dienst te doen als versiering maar een aangebracht briefje fungeerde tevens als een bekendmaking en daarmee de voorloper van het hedendaagse

De kraamstoel

geboortekaartje. Maar ook deze vorm van folklore zou weer verdwijnen, terwijl van de kleurige linten uiteindelijk de kleuren roze en blauw als "herkenning" zouden overblijven. Wat ook met de tijd is meegegaan zijn de ons bekende muisjes, in een ver verleden "muiskeuteltjes" genoemd die toen wit waren en veel ruwer van vorm. En dat de daarin aanwezige anijs bijdroeg aan stuwing bij borstvoeding.

Complicaties

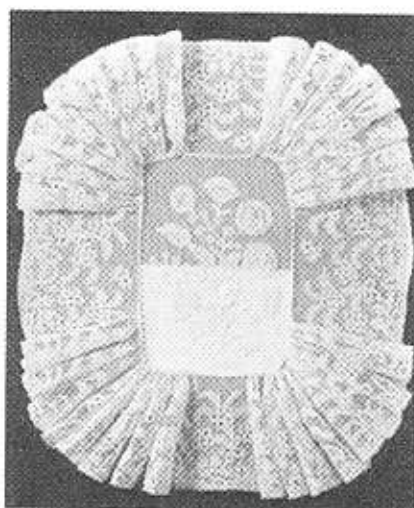
Het was certijds gebruikelijk dat enige buurvrouwen vooraf de nodige voorbereidingen troffen voor de op handen zijnde gebeurtenis. De inbreng van de nieuwbakken vader hierbij was niet gewenst en bleef beperkt tot het waarschuwen van de vroedvrouw. Ongetwijfeld zullen er naast een grote pan met kokend "schoon regenwater" extra kaarsen zijn aangestoken in een matig verlichte kleine woning. De aan drie zijden gesloten bedstede zal het er allemaal niet eenvoudiger op hebben gemaakt, terwijl de noodzakelijk gewenste hygiëne in de meeste gevallen ontbrak. Direct gevolg hiervan was niet alleen de grote kindersterfte, maar ook de kraamvrouwenkoorts terwijl onvoorziene complicaties voor veel onnodige slachtoffers zorgden. Het zou tot 1847 duren voordat de medicus Semmelweiss ontdekte dat het belangrijk was om de handen vóór en na de bevalling te wassen om het overdragen van bacteriën te voorkomen.

Was echter alles naar wens gegaan en kon men het zich veroorloven, dan zou de vroedvrouw tegen een kleine vergoeding moeder en kind de eerste dagen na de geboorte blijven verzorgen. Maar anders werd die taak overgenomen door een baker, nu spreken we van een kraamverpleegster. Het was de gewoonte dat de boreling een wollen luier werd aangedaan en vervolgens met een lange lap tot onder de oksels van het kind strak werd ingezwachteld. Achterliggende gedachte was dat het scheve beentjes en een navelbreuk moest voorkomen. Omdat zij vaak iets mystieks uitstraalde

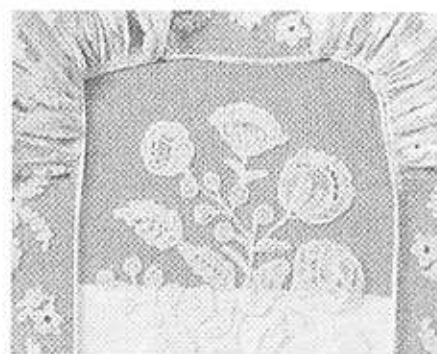
en veel oude gebruiken in ere hield bezorgden deze bakerpraatjes haar tijdelijk een onbetwiste autoriteit in vreemde huize. Zij hield je bijvoorbeeld voor om de boreling nooit onder de voetjes te kietelen, want dan zou het later gaan stotteren. Had het kind later rode haren, dan was het bijna zeker dat de moeder tijdens de zwangerschap veel koffie had gedronken. Typisch Hollands zult u misschien zeggen? Vergeet het maar want in Turkije is bijvoorbeeld het eten van perziken tijdens de zwangerschap streng verboden, omdat het donzige schilletje zorgt voor een overdadige haargroei bij het kind.

Juridische functie

Maar zoals hierboven reeds vermeld, had de vroedvrouw naast een sociale ook een juridische functie. Zij had tevens opdracht om bij een ongehuwde moeder tussen de weeën door te vragen naar de naam van de biologische vader. Vervolgens deed zij nadien zelf aangifte van deze geboorte en werd de boreling ingeschreven als een "in onecht geteeld kind". Was de vader echter bekend dan gebeurde het dat het kind bij een later huwelijk alsnog werd geëcht. De bedoeling van de overheid die hier achter schuil ging was natuurlijk overduidelijk. Men probeerde de kosten van het opgroeiende kind niet ten laste te laten komen van de gemeenschapskas. Maar dat er ondanks alle geboortepijn en weeën desondanks volhardend werd gezwegen, verhalen de akten in de oude geboorteboeken. Over de beweegredenen blijft het echter gissen. De vrijgezelle boerenmeid bijvoorbeeld, die zwanger raakte had weinig keus, want door te zwijgen was er mogelijk een kans dat ze daar kon blijven werken. Wat ze niet zou kunnen voorkomen was dat nadien het hele dorp over haar heen zou vallen omdat deze "schande" nimmer vergeten zou worden. Heden ten dage is dit gewoon niet meer voor te stellen, omdat men over het algemeen heeft geaccepteerd dat men ook kinderen kan krijgen terwijl men (nog) niet getrouwd is.

De zogenaamde kraamklopper

"Kraamkloppertje" or fabric-covered door-knock. It was attached to a door to indicate a birth of a boy. If a girl was born a piece of white paper was inserted. It was attached to the front door to advertise a birth. Oak board, silk, tulle, lace. Coll. Nederlands Openluchtmuseum, Arnhem.

We keren terug naar begin 1800 in Mijdrecht. De gezondheidszorg was door de plaatselijke overheid toevertrouwd aan Chirurgijn Herman Jan van Doorn terwijl Elisabeth de Haan haar werkzaamheden als beëdigd vroedvrouw waarnam. Ze woonde met haar man Arie van der Heul, die voetbode en veldwachter was, in de kom van het dorp. Het is dan ook niet uit te sluiten dat zij de opvolgster was van de eerder genoemde Aaltje Buback.

Wel bijzonder is dat gedurende vijftig jaar de namen van de

De oonevaar op de deur was het "naamplaatje" van een vroedvrouw.

beide echtelieden met enige regelmaat worden aangetroffen op de vele honderden geboorteakten die eertijds in Mijdrecht werden opgemaakt. Zij als aangeefster, wanneer er geen (biologische) vader aanwezig of bekend was ten tijde van de geboorte en hij als getuige. De plaatselijke overheid had zich dus geen betere plichtsgetrouwe gerechtsdienaren kunnen wensen. De gebruikelijke aangifte van de boreling geschiedde in de meeste gevallen bij aanwezigheid van de ambtenaar, soms zeven dagen in de week op de meest uitlopende tijden.

Wanneer eind juni 1836 haar man Arie van Heul overlijdt, laat ze het gemeentebestuur weten dat het gezien haar gevorderde leeftijd en afnemende gezondheid genoeg is geweest en dat ze er mee wil stoppen. Uit waardering voor haar meer dan dertigjarig dienstverband en het wegvallen van het inkomen van haar man wordt besloten haar een toelage toe te kennen van Fl. 50,- per jaar, zijnde een derde deel van haar jaarlijkse verdiensten. Uit de acht sollicitanten die nadien reageren, kiest men voor Christina Louisa Koene, huisvrouw van Cornelis Willem Docters van Leeuwen en eerder vroedvrouw in Capelle, die haar werkzaamheden in Mijdrecht zal gaan overnemen.

Nerveuze vaders

Wat nog niet aan bod is gekomen was de rol van de aanstaande vader. Uit overlevering is bekend dat zijn

aanwezigheid gedurende de hele geboorte niet gebruikelijk was, maar dat hij vanuit de aangrenzende kamer alles heeft kunnen horen. Zo zou ik me voor kunnen stellen dat afhankelijk van duur en decibellen, er vóór, na of tijdens de bevalling het niet is uit te sluiten, dat er mogelijk een nerveuze offergave aan Bacchus mee gepaard is gegaan. En ik verbaas me er evenmin over dat na afloop bij de aangifte, er meer dan enige opgeluchtheid waarneembaar moet zijn geweest bij de kersverse vader en hun uitbundige getuigen. Een opgeluchtheid, die door gemeentebode Arie van der Heul binnen aanvaardbare normen moest worden gehouden. Maar, omdat er in alle haast nog wel eens een getuige ontbrak, was deze gerechtsdienaar niet te beroerd om die taak over te nemen, gezien zijn handtekening onder de vele geboorteakten. Zo kan het ook Johannes Veerhuis wel eens zijn vergaan. Een van mijn voorvaders die, bij het overlijden van zijn vader Gerrit, op veertienjarige leeftijd tot de ontdekking kwam dat hij bij zijn geboorte nooit was ingeschreven en uiteindelijk van vroedvrouw Elisabeth de Haan moest vernemen dat hij eertijds wel degelijk door haar op de wereld was gezet. Maar omdat diens vader naast scheepmaker, winkelier en spekverkoper, ook nog als "tapper" in het patentregister werd ingeschreven, zou het best wel eens "een hele zware bevalling" geweest kunnen zijn en is de noodzakelijke aangifte daags erna er mogelijk bij ingeschoten.

Begin twintigste eeuw

We nemen de draad weer op begin 1900 en de statistieken wijzen dan uit dat het aantal overleden kinderen bij de geboorte inmiddels is teruggebracht tot dertig procent. Een reden zal geweest zijn, dat in de meeste dorpen de taak van de vroedvrouw nog wel eens werd overgenomen door een plaatselijke arts.

Wanneer op 25 oktober 1910 de plaatselijke instructie voor de vroedvrouw in een openbare raadsvergadering tegen het licht wordt gehouden en wordt aangepast, wekt dat opnieuw enige nieuwsgierigheid. Reden was dat praktiserend vroedvrouw Mej. J.J. van Dijke per 1 november haar ontslag had ingediend. Haar opvolgster M.M. Pieters uit Rotterdam neemt haar werkzaamheden over en er is geen reden om het geldende jaarsalaris van Fl. 450,- te gaan wijzigen. Echter bij het door haar ondertekenen van het recentelijk gewijzigd reglement, vraag ik me af of zij geweten zal hebben, dat ze in het vervolg zelf de kosten van een rijtuig moest gaan betalen. Om volledig te zijn mogen de aanstellingen van haar opvolgende collega's hier eigenlijk niet ontbreken.

Drie jaar later, in 1918, is dat Mevrouw R. Westra, die aanblijft tot 28 januari 1925, waarna vroedvrouw W.A. van de Brandt - van der Velden, iemand die velen onder u zich nog wel zullen herinneren, haar taken over gaat nemen.

Verzamelen als hobby

Door Stef Veerhuis

Een groot aantal inwoners in de Ronde Venen heeft "verzamelen" als hobby. Uit die verzamelingen is vaak een heel stuk geschiedenis af te lezen. Af en toe belichten we in de Proosdijkoerier zo'n hobbyist, dit keer is dat Jan Compier 65 jaar, geboren en getogen in de polder Groot Mijdrecht op een steenworp afstand van basisschool "De Polder trots", die halverwege dit jaar nog haar 125 jarig bestaan vierde maar inmiddels is gesloten.

Het was voor Compier, wonende aan de overzijde van de school, een uitgelezen gelegenheid om op verzoek van het organiserend feestcomité, in een van zijn bedrijfsgebouwen een eigen tentoonstelling in te kunnen richten, daarmee puttend uit zijn eigen verzameling. Als geen ander weet hij te vertellen hoe het er aan toeging in deze over het algemeen "gesloten" poldergemeenschap. Ieder had zijn eigen sloten maar wel gezamenlijk hetzelfde overvloedige kwelwater. Ook baden ze allemaal in verschillende kerken tot dezelfde schepper. Maar was er nariigheid in de polder, dan sloten de rijen zich en werd er bijvoorbeeld gecollecteerd voor een nieuwe koe. De school evenwel

vormde altijd de centrale schakel binnen deze gemeenschap, de kinderen hadden geen vooroordelen en het onderwijzend personeel zorgde voor de nodige autoriteit. Rest natuurlijk de vraag hoe hij ooit met deze bijzondere verzameling is begonnen.

Tentoonstelling

De katholieke achtergrond van de familie Compier was totaal geen belemmering voor een langdurige en tevens hechte vriendschap met het schoolhoofd van deze protestant christelijke dorpschool. Toen de oude school aan de hoofdweg te klein dreigde te worden werd in 1974 een tijdelijke locatie gerealiseerd pal om de hoek

aan de Botsholsedwarsweg.

In 1990 werd de huidige school in gebruik genomen. Bekend met zijn grote betrokkenheid werd hem tijdens de verhuizing een kist met oud, niet meer gebruikt schoolmateriaal aangeboden. En u begrijpt het al, van het één kwam het ander.

Wederzijds vertrouwen en belangstelling was ruim voldoende om in juni 2008 twee honderd vierkante meter expositieruimte in te kunnen richten. Honderden bezoekers keken hun ogen uit en vergaapten zich aan tafels vol oude schooltributen, zorgvuldig geëxposeerd met enige hulp van zijn kleinkinderen. Wandlen vol oude schoolplaten en landkaarten riepen weer herinneringen op aan die aardrijkskundeles van je

jaren vijftig. Uit hoeveel kinderkelen zal het meest bekende rijtje: ...Groningen, Hoogezand en Sappemeer jaar in, jaar uit niet zijn opgedreund?

Zijn andere hobby, het verzamelen van oude historische couranten en honderden bewerkte foto's die in deze expositie aanwezig waren, verwezen naar onderwijzend personeel en schoolleerlingen uit een ver verleden. Maar ook de voormalige polderbewoners waren niet vergeten, verstild starend vanaf uitvergroete reproducties lieten zij deze belangstelling over zich heen komen. Het werd één groot succes en de duur van de tentoonstelling werd zelfs met een maand verlengd. Er was één bezoeker, die er maar geen genoeg van kon krijgen en zeven keer terugkeerde.

Nog veel meer

Er was ook veel materiaal aanwezig over de achterliggende Tweede Wereldoorlog. Over de nachtelijke droppings, onderduikers en de voedselschaarste, met opvallend veel originele affiches die her en der door de bezetter en de N.S.B. in de polder werden opgehangen. Donkere jaren die een enorme impact hebben gehad op ouders en leerlingen van de school. Een regelrechte blikvanger is nog steeds een grote collectie gereedschap en gebruiksartikelen die is ondergebracht in een grote loods. Het materiaal is eertijds in gebruik geweest op het boeren erf.

Volgens Compier blijft een verzameling slechts een gepassioneerd hebbeding als je deze puur voor jezelf wilt houden. "Kun je het echter delen, dan ben je een rijk man. Dan ontstaat heel vaak een wisselwerking, je krijgt uit onverwachte hoek soms antwoorden op nooit ingevulde vragen. Belangrijk is ook dat mensen weten waar je mee bezig bent en het mooiste compliment is toch wel, dat mensen je bellen over iets wat hen jarenlang zéér dierbaar is geweest. Zoals een 82-jarige dame die in het bezit was van een vitrinekast vol bekers en medailles van de voormalige zangvereniging Excelsior, die vroeg of ik daar een mooi blijvend plekje voor had."

De stilte die daar op volgt is een mooie gelegenheid om hem vervolgens te vragen naar zijn verdere plannen. Zijn bescheidenheid sneeuwt al snel onder als hij verwijst naar zijn nog nimmer getoonde verzameling over het verdwijnende "Rijke Roomsche Leven", misschien in combinatie met een grote collectie rouwkaarten... "Ja, bij leven en welzijn zou dat misschien wel eens een volgende expositie kunnen gaan worden".

De historische vereniging houdt zich aanbevolen voor foto's, brieven, kranten of ander historisch oud materiaal, dat dan een plaatsje kan krijgen in het archief van de vereniging of waarvoor de leden verzamelaars weten. Dus voor wie opruimt: denk eerst even aan de Proosdijlanden.

Samen naar de toekomst

Graag wil ik hier even de aandacht vestigen op de samenwerking tussen het Museum De Ronde Venen en de Historische Vereniging. Al jarenlang zijn wij nauw aan elkaar verbonden en werken we samen aan het instandhouden van de historie en het erfgoed van De Ronde Venen. Dit doen we door kennis en faciliteiten te delen en door gezamenlijk activiteiten te organiseren, zoals de succesvolle tentoonstelling over religieus erfgoed in De Ronde Venen eerder dit jaar.

Door het vernieuwingstraject van het museum was er echter de afgelopen jaren intern wat onduidelijkheid ontstaan over de toekomstige samenwerking. Het museum was druk bezig de eigen visie op de toekomst te bepalen en het was voor de historische vereniging niet helder welke rol zij hierin zouden gaan spelen. Om deze onduidelikheden weg te halen is dit jaar daarom veel overleg gevoerd met het bestuur van de vereniging over de toekomstige invulling van het paviljoen in Marickland. Dit heeft erin geresulteerd dat we in juni, samen met het NME centrum en de VVV, een visie op samenwerking in het paviljoen hebben kunnen presenteren aan de gemeente: 'de kracht van interactie'.

Hiermee hebben we naar mijn mening een grote stap in de juiste richting gezet. In het paviljoen gaan we onze kennis en informatie bundelen over het veengebied en dit gezamenlijk aanbieden. Hierdoor kunnen we de belangrijke schakeling gaan maken tussen de natuur en het erfgoed die dit bijzondere gebied heeft gevormd en blijft vormen. Door de samenwerking met de VVV zullen ook de recreatieve mogelijkheden hieraan worden gekoppeld, waardoor het paviljoen het toeristische startpunt zal gaan worden voor een bezoek aan het gebied.

De komende tijd zijn we nog druk bezig met de verdere uitwerking van dit concept, maar dit jaar hebben we samen de fundamenten gelegd waarop we gaan voortbouwen. Hierdoor zie ik de toekomst met de Historische Vereniging in het paviljoen dan ook met vertrouwen tegemoet!

*Maarten Kentgens
Directeur Museum De Ronde Venen*

Een nieuwe website voor de vereniging

Door Johan Klijn

De historische vereniging is sinds het jaar 2000 aanwezig op het internet met een eigen website. Op deze website wordt voor leden en niet-leden informatie geboden over de activiteiten van de vereniging en de plaatselijke geschiedenis binnen De Ronde Venen. In de loop der jaren zijn echter de technische mogelijkheden sterk toegenomen. Bovendien was de website wel eens aan een ander uiterlijk toe. Daarom is in de zomer van 2008 de website grondig vernieuwd.

De nieuwe website biedt in ieder geval nog steeds de vertrouwde informatie: het nieuws en activiteiten uit de vereniging, de samenstelling van het bestuur, zoekmogelijkheden in de artikelen verschenen in De Proosdijkoerier, informatie over de te bestellen artikelen zoals boeken, oudere uitgaven van De Proosdijkoerier, CD's, video's etc.

Maar de nieuwe website beoogt ook een meer interactieve rol met de bezoeker te gaan spelen. Er is een fotorubriek waar het commentaar van de bezoeker op de geplaatste foto's direct zichtbaar gemaakt kan worden, een gastenboek en een forum waar bezoekers vragen en desbetreffende antwoorden hierop zelf kunnen plaatsen. Hiermee kan de website uitgroeien tot een werkelijke "ontmoetingsplek" voor in de plaatselijke geschiedenis geïnteresseerde personen.

Voor het plaatsen van berichten in het forum dient u zich eenmalig te registreren als bezoeker. Met de verkregen gebruikersnaam en het bijbehorende wachtwoord kunt u zich aanmelden op de website en vervolgens zelf uw vraag of antwoord op vragen van andere bezoekers plaatsen. Voor deze registratie is geen lidmaatschap van de vereniging benodigd. Ook wordt u door registratie niet automatisch lid. Hiervoor kunt u zich aanmelden met een speciaal formulier dat elders op de site aanwezig is. Voor registratie is verder alleen een geldig e-mail adres nodig, dat echter nergens anders voor gebruikt zal worden.

Veel valt nog te vertellen wat de site zoal biedt, maar beter is zelf eens een bezoek te brengen en hopelijk een actieve rol te gaan spelen in de daar aangeboden informatie. Het adres van de site is "http://www.proosdijlanden.nl" De domeinnaam van de website is dus veranderd. Bij gebruik van het oude adres "http://www.histver-pl.nl" wordt u voorlopig nog automatisch doorgeleid naar de nieuwe site.

De website is gebouwd op basis van een zogenaamd "Content Management System" (CMS), waarin een scheiding wordt aangebracht tussen het technische ont-

werp van de website en de inhoud ervan. In dit systeem kunnen redacteuren bijdragen leveren aan de website en mogelijk zelf plaatsen zonder tussenkomst van de website beheerder. Het actueel houden van een dergelijke website is een voortdurende activiteit waarbij de nodige hulp gebruikt kan worden. Hierbij kan gedacht worden aan het beheer van de webshop, het onderhouden van de fotorubriek, het beheren van het forum of het schrijven van artikelen voor plaatsing op de site. Bent u geïnteresseerd in één van deze taken, maak uw belangstelling dan kenbaar via het contactformulier of e-mail aan info@proosdijlanden.nl. Zoals gezegd, kennis over het bouwen van websites is hiervoor niet nodig, tijd en mogelijk doorzettingsvermogen wel.

GEZOCHT:

Gemotiveerde schrijvers voor de
Historische Vereniging.

Meer informatie?

e-mail: john.driedonks@hu.nl

Archeologie en De Ronde Venen

Dinsdag 10 februari 2009 zal Ton van Rooijen, hoofd Meldpunt Archeologie van de Provincie Utrecht, een lezing geven over archeologie.

Wat is archeologie en wat moeten we ons voorstellen bij 'archeologische resten'? Welke resten zijn archeologisch gesproken waardevol? Mag je de toevalsresten zelf houden? De heer Van Rooijen zal deze en andere vragen bespreken op deze avond.

Het grondgebied van de gemeente De Ronde Venen was ook voor de start van de veenontginningen bewoond. Resten daarvan in de vorm van scherven en vuurstenen werktuigen zijn op een aantal plaatsen op de hogere delen van het gebied aangetroffen.

Verreweg de meeste archeologische resten dateren uit de periode, dat de veenontginningen al een tijdlang bezig waren. We moeten dan vooral denken aan de tijd na 1500, het moment dat de Middeleeuwen eindigen.

Het beleid van de overheid is erop gericht om archeologische resten zo goed mogelijk in de grond te bewaren. De gemeenten hebben daarbij het voortouw. Het vervelende van archeologische resten is, dat we vaak niet weten waar ze in de grond zitten. Ze zijn als het ware onzichtbaar. We kunnen alleen rekening houden met ondergronds erfgoed, als we weten waar het zich (vermoedelijk) bevindt. De overheid en de bodemverstoorders steken daarom veel tijd en energie in het lokaliseren ervan. Ook de gemeente De Ronde Venen doet dat. Ze werkt aan een archeologische beleidskaart, waarop de tot nu toe bekende en ook de te verwachten archeologische voorwaarden voor bodemverstoring op specifieke plaatsen gelden.

Bij geplande bodemverstoringen is de eerste stap het natrekken van de voor die plek geldende voorwaarden. Mogelijk betekent dit, dat de archeologische ondergrond met boringen of een groundtracer in beeld moet worden gebracht. Of dat proefsleuven voor een waardestelling nodig zijn. De kosten zijn voor rekening van de verstoorder, de onderzoeksvragen worden door of namens de gemeente- het bevoegde gezag- opgesteld.

Amateurarcheologen hebben in het zojuist beschreven onderzoeksproces weinig inbreng. Waar mogelijk worden ze er wel van op de hoogte gebracht en kunnen ze erbij assisteren. Vaker worden archeologische vrijwilligers ingezet bij toezicht op kleine bodemingrepen, verbouwingen op eigen erf, schonen van sloten, leggen van leidingen enz.

Hoe dan ook, toevalsvondsten worden regelmatig gedaan. Zoals enige tijd geleden de schedels aan de Herenweg in Vinkeveen. Als u uw ogen en oren de kost geeft en als u vondsten meldt, kan de kaart met archeologische resten stukje bij beetje aangevuld worden. Belangrijker is misschien, dat vondsten een bepaalde plek kunnen verrijken met een historisch verhaal.

U wordt van harte uitgenodigd om te komen luisteren naar het boeiende verhaal over onze bodemvondsten, door Ton van Rooijen.

Locatie: 'De Schakel', Dorpsstraat 10, Vinkeveen

Datum: Dinsdag 10 februari 2009

Aanvang: 20.00 uur

Ton van Rooijen en Wiesje Dijkxhoorn

Kijk ook eens op onze website:

www.proosdijlanden.nl

Zonder Abcoude geen Vinkeveen, zonder Frankrijk geen Ronde Venen *Een terugblik op onze afhankelijkheid*

Bewerkt door Joop Frankenhuizen

Geruime tijd al praten de gemeenten De Ronde Venen, Abcoude, Loenen, Breukelen en Maarssen over meer onderlinge samenwerking. Hier en daar is dat praten omgezet in daden en is op ambtelijk niveau samenwerking tot stand gekomen. Maar dat blijkt kleinschalig, er moet meer gebeuren. Abcoude is armlastig en heeft om hulp gevraagd. Loenen en Breukelen zijn te klein om de eigen broek op te houden. De provincie Utrecht ziet een herindeling van het gebied dan ook als enige oplossing. Het Veenweidegebied moet bij de Vechtstreek komen of andersom. De kleine dorpen in de Vechtstreek zien er niks in. Het zou een aantasting van hun verworvenheden betekenen. Laten we eens kijken hoe dat veenweidegebied, met De Ronde Venen als middelpunt tot stand is gekomen en of er ooit een relatie met het Vechtgebied was.

Eerst onder de Duitse koningen

Rond de 10e eeuw zijn grote gebieden in West Europa in handen van Duitse koningen en keizers. Om dat grote rijk goed te kunnen besturen zijn opeenvolgende Duitse koningen min of meer gedwongen delen van hun rijk in leen over te dragen aan anderen. Meestal aan vertrouwelingen die hem, onder het afleggen van een eed, beloofd hebben de hen toevertrouwde gebieden in zijn naam te zullen besturen, te verdedigen en te onderhouden. De koning zal hen daarin bijstaan en bescherming bieden. Maar die koning zit ver weg en al snel gaat de leenman, zo wordt hij dan genoemd, zich gedragen als landsheer. Immers hij bezit land, heeft vaak rechtsmacht en mag zelfs soms zelfs belastingen innen. Daarnaast kan hij mensen aan zich binden door op zijn beurt delen van het door hem geleende gebied ook in leen uit te geven.

Een ander middel om meer macht te krijgen en het gebied te vergroten is de keuze van een huwelijkspartner. Immers een leen is overerfelijk en wat de andere partij meebrengt zorgt voor vergroting. Op die manier ontstaan in het rijk van de koning vorstendommen, die zich na verloop van tijd weinig meer van de koning aantrekken. Om de macht van die leenmannen in te dammen gaat de koning er toe over om bisschoppen als leenman te benoemen. Immers, zij mogen niet huwen waardoor de erfelijke factor wordt uitgeschakeld. Wanneer een bisschop overlijdt gaat het geleende gewoon terug naar de koning en dat is bij andere leenmannen alleen het geval wanneer er geen opvolger is. Op die manier zijn de bisschoppen van Utrecht en met hem de invloedrijke kapittelkerken, lange tijd leenman van de koning geweest en dat heeft voor onze gebieden zo'n gevolgen gehad.

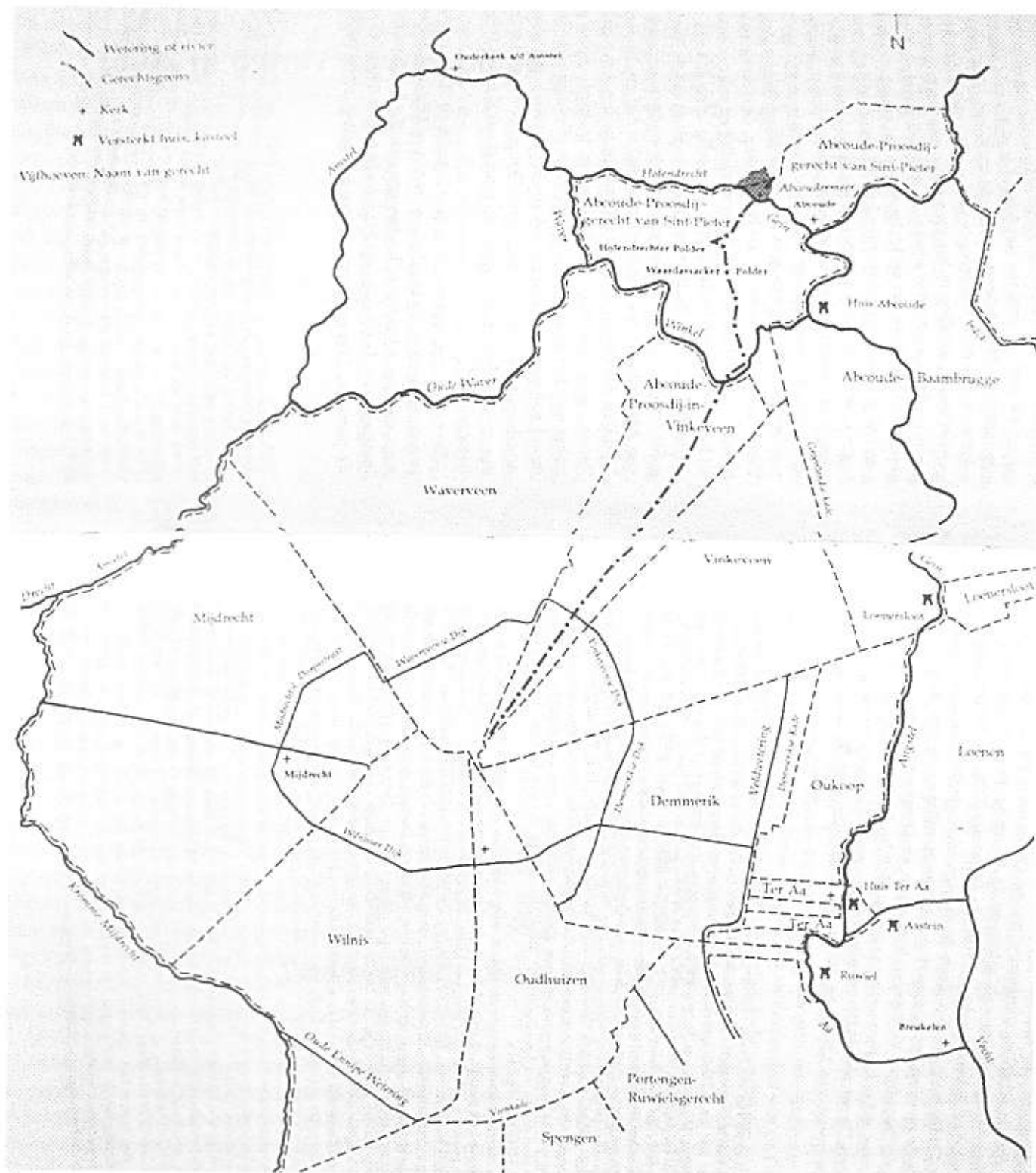
Daarna onder de bisschoppen

Zo vertelt een oorkonde uit 1138 dat bisschop Andreas

zijn getrouwen die aan de Aa wonen toestemming heeft gegeven een kerk te bouwen om daarin met goedkeuring van de proost van het kapittel Oudmunster godsdienstoefening te houden, "terwijl ook de bewoners van het nieuw ingedijkte land Demmerik daar hunne parochiekerk zullen hebben." Demmerik is in die tijd verbonden met de familie Van der Aa, die de gebieden rond Oukoop, Ter Aa en Demmerik in pacht heeft van de bisschop van Utrecht. Dus in 1138 wonen er al mensen in Demmerik. In Mijdrecht, Vinkeveen en Wilnis moet dat nog gaan plaatsvinden. Een andere oorkonde laat zien dat het gerecht Vinkeveen in 1331 verpacht is aan de heer van Abcoude. Bijna 200 jaar na Demmerik wordt Vinkeveen voor het eerst genoemd! Daarvoor en waarschijnlijk ook al tijdens de ontginningen in de 12e eeuw viel wat toen Vinkeveen heette onder het kapittel van St. Pieter.

In 1459 overlijdt de laatste heer van Abcoude kinderloos, met als gevolg dat alle vergaarde bezittingen terug moeten naar de bisschop van Utrecht. Vinkeveen keert terug naar de bisschop, maar is wel bijna anderhalve eeuw onderdeel van Abcoude geweest. Een derde, ongedateerde, oorkonde betreft Waveren. De heren Van Aemstel hebben het gerecht Waveren in pacht gekregen van het kapittel St. Marie. Eeuwenlang zullen Amsterdamse regenten daarna regeren over Waveren en omstreken en bijna alle turf weggraven zodat alleen water overblijft. Die verpachting heeft wel betekend dat dit kapittel de rechtsmacht over de streek heeft behouden en dat de familie Van Amstel er, zeker in het begin, weinig over te vertellen heeft gehad. In 1624 komt het gerecht in particuliere handen.

Ergo: Demmerik is ontgonnen onder leiding van het kapittel van Oudmunster (in feite de familie Van der Aa). Vinkeveen is ontgonnen onder leiding van het kapittel van St. Pieter en later overgegaan naar de heer van Abcoude, terwijl het gebied ten noorden van het

Kaart ontginningen Vechtstreek blz. 162 ev. A. Buitelaar. Het boek verscheen in 1993.

huidige Waverveen is ontgonnen onder leiding van het kapittel van St Marie en later onder Holland is komen te vallen. Mijdrecht en Wilnis hebben hun ontstaan te danken aan de ontginners onder leiding van het kapittel van St Jan.

Een open ring rond de venen

Over hoe de rondevense gebieden precies ontgonnen zijn bestaan veel theorieën en daar blijft het bij, want die ontginningen zijn nergens opgetekend. Feit is dat de bisschoppen voor de taak staan de hen in leen gege-

ven woeste gronden te ontginnen. De kapittels, met aan het hoofd een proost, moeten het zien uit te voeren. Zij gaan dan, volgens geschiedschrijvers, met de leenmannen van de bisschop overeenkomsten aan. Deze op hun beurt werven kolonisten die het grondverzet ter hand nemen. Alle ontgonnen landen komen tegen jaarlijkse betaling van een klein symbolisch bedrag (tijns) in handen van de ontginners.

Als we naast de gebieden van de kapittels van Oudmunster (Demmerik), St. Pieter (Vinkeveen) en St.

Beeld van de Venen in 2020

Gaat dit het straks dan worden?

Natuurgebiedsplan De Venen, Provincie Utrecht

Marie (Waveren) ook de in het westen gelegen gebieden van het kapittel van St. Jan (Mijdrecht, Wilnis en Oudhuizen) meenemen, dan zien we dat al die landen samen een cirkel vormen die in het westen omsloten wordt door de huidige Amstel en de Kromme Mijdrecht en in het oosten door de Oude Waver, de Winkel, het Gein, de Angstel en de Aa. De gebieden langs de Vecht zijn hooggelegen en deels bewoond. Vanuit dat gebied zouden de meeste ontginners gekomen zijn. Niet duidelijk is of dat ook het geval was met de gebieden langs de Amstel.

Vanuit de randen van de cirkel begint volgens enkele onderzoekers een goed georganiseerde ontginning. Haaks op de waterloop van de hierboven genoemde riviertjes worden naar het midden van de cirkel ontginningseenheden uitgezet en sloten gegraven. Gaandeweg worden, haaks op de sloten en dus in feite ook

weer cirkelvormig, dijken aangelegd. Dit om te voorkomen dat het pas ontgonnen (en deels al verveende) land vanuit het nog niet ontgonnen en hoger gelegen gebied onder water loopt. Enkele van die dijken worden begaanbaar gemaakt. Op die manier ontstaat een binnenring waarlangs bewoning plaatsvindt. Bedenk wel dat dit proces zo'n honderd jaar geduurd heeft en dat daarmee al de eerste verveening en inklinking van de grond is begonnen.

Opmerkelijk is dat die binnenring voorsnog geen gesloten ring vormt. De met elkaar verbonden Vinkeveense dijk en Demmerikse dijk sluiten niet aan op de met elkaar verbonden Wilnische dijk en Mijdrechtse dorpsstraat, die op hun beurt weer niet aansluiten op de Waverveense dijk. Drie dijken, die elk afzonderlijke ontginningsbases weergeven. Wanneer alles in

14e eeuw klaar is, blijkt de cirkel te zijn verdeeld in zeven sectoren die met de wijzers van de klok mee later bekend zullen worden als de gerechten Mijdrecht, Waverveen, Abcoude-Proosdij, Vinkeveen, Demmerik, Oudhuizen en Wilnis.

De ring wordt gesloten

In de 17e eeuw verandert het beeld drastisch. Hoe dat plaatsvond en wat de gevolgen waren staat allemaal beschreven in een op 19 mei 1674 voor de Hoge Raad van Holland en West Vriesland ondertekend akkoord, waarin de naam "De Ronde Venen" voor het eerst officieel wordt vastgelegd en de ring om de zes polders definitief wordt gesloten. Let wel dat de Staten van Utrecht hierbij geen rol hebben gespeeld. Het sluiten van de ring om de ronde venen was een puur Hollandse aangelegenheid. Om u een idee te geven hoe e.e.a. beschreven werd, volgen hier enkele passages uit dat akkoord.

"De Staten van Holland en West Vriesland doen weten hoe dat gemelde polders in den voorleden jaare door ordre van de Staat zijn geïnundeert. (om de doortocht van de Franse troepen te beletten zijn toen de dijken van de polders van Waveren, Botshol, Ruige Wilnis, Waverveen, Bozenhoven, Hofland, Wilnis, Outhuisen, Demmerik, Vinkeveen, Proosdij en Aasdom in 't Veen doorgestoken) ende daar door haren kaden soodanig weggespoelt ende voorts door opkomende hoog water van deesen jaare door het doorbreken van de Lekdijk, swaren regen, als anderszins veroorzaakt, sodanig waren geïnundeert ende voor een gedeelte door de ligtigheijt ende sponsieusheyt van de grond opgedreven dat de supplianten (betrokkenen) gands geen raad en wisten om gemelde gebrooken en de opgedreven kaden weeder naar behooren te repareren ende conserveren, tegen het winterweer, dat sodert Rijnlant ende het Haarlemmermeer van Amsterland (door het leggen van sluizen in de Drecht ende in de nieuwe Goudse trekvaart) gerepareert was, en veel hooger was aangegroeit, dewijl daardoor haar boezem ongelooflijk was verkleind ten welken opzichte de gemelde polders ook al verscheiden malen waren ingebrooken en geïnundeert geworden, waaromme de supplianten haare gedachten hebbende laten gaan op allerhande midde-len, geen andere tot droogmaken ende conservatie van gemelde polders hadden weten te bedenken."

De ontsluiting vergeten

Het akkoord vermeldt vervolgens in detail wat er allemaal moet gebeuren. Hoe hoog en breed de dijken moeten worden, welke sluizen er moeten worden aangelegd, waar welke molens moeten komen, wie er allemaal financieel voor moeten opdraaien en welke boetes er geïnd kunnen worden. Wat dat betreft wisten onze voorouders van wanten. Zo is een van de

manieren om geld binnen te krijgen het heffen van tolgeld, "voor een ordinaris turfpond of vragtschuyt een stuyver, voor een praam een blank, voor een boere visschuyt een halve stuyver, voor een speeljagt of vreemde visschuyt twee stuyvers, voor een vlot hout, een balk lang, een stuyver, en dubbelt geld van alle die geen ingelanden ofte inwoonders waren gelijk diergelijke gabellen (tolgelden) aan die van Nieuwer Amstel, Botshol ende Waverveen in den jare 1629 ende 1633 respectie by ons zijn verleent. Johan Hudde, burgemeester van Amsterdam, wordt de eerste dijkgraaf over de ring ende landen van de voorsz. polders die gezamenlijk genoemd werden de Ronde Venen. Bij overlijden van de heer burgemeester Hudde sal wederom een dijkgraaf uit de Hollandse polders van Waveren of Waverveen of uit de andere resterende Stichtse polders om de ses jaren verkooren worden. Elke polder mag een heemraad aanstellen. Totaal niet meer dan zes", aldus het akkoord. Dat de Staten van Utrecht de Hollandse bemoeienis toentertijd met lede ogen hebben aangezien, is een ander verhaal.

Daarmee is de ring rond de Ronde Venen een feit geworden. Echter aan de ontsluiting van het gebied hebben zowel de Staten van Holland als die van Utrecht zich in de eeuwen nadien bitter weinig gelegen laten liggen. Tot ver na de Bataafse omwenteling in 1795 kende het gebied van De Ronde Venen slechts vier ontsluitingswegen. De Mijdrechtse zuwe richting Uithoorn, de Ter Aase zuwe richting Utrecht, de nauwelijks begaanbare Wilnise zuwe richting Woerden en de Baambrugse zuwe richting Abcoude. Niet voor niets lieten de Franse troepen in 1795 ons gebied "vanwege de ongelegene ligging" links liggen. Eerst vanwege inundatie, later zorgde die beroerde ontsluiting er voor dat het veenweidegebied eeuwenlang geïsoleerd is gebleven en vrijwel al het vervoer op water was aangewezen.

In den beginne hadden we iets met het Vechtgebied, later niet meer. Sterker nog, anno 2008 is het nog steeds niet mogelijk met openbaar vervoer vanuit bijvoorbeeld Mijdrecht of Wilnis naar Loenen te rijden.

Geraadpleegde bronnen:

"De Stichtse Ministerialiteit en de ontginningen in de Utrechtse Vechtstreek" door A.L.P. Buitelaar

"De Heren van Amstel 1108-1378" door Th. A. Van Amstel

"Palaeogeographic evolution & avulsions" door H.J.A. Berendsen en E. Stouthamer

"Het kapittel van St. Jan te Utrecht" door E. Palmboom

"De vorming van het land" door H.J.A. Berendsen

"Groot plaacaatboek van de Staten 's Lands te Utrecht deel 2" door Johan de Winter 1729

Eerste arbeider in Vinkeveense gemeenteraad houdt het meer dan 30 jaar vol

Door Marian Sterenberg (met toevoegingen van Fred de Wit)

Op 13 december 1948 zit arbeider N. Aarsman 30 jaar in de gemeenteraad van Vinkeveen en Waverveen. Bij dit jubileum wordt in de raadsvergadering even stil gestaan en was de raadszaal feestelijk versierd. Volgens de notulen zegt toenmalig burgemeester A.C. Blom dat Aarsman altijd een actief raadslid geweest is gedurende tenminste 25 jaar. In de vijf oorlogsjaren waren de raadsleden rustend lid. 'De daadwerkelijke behartiging van het gemeentebelang is hem zeer ten harte gegaan' volgens Blom, die dat zelf als burgemeester toen pas twee en een half jaar meegemaakt had.

Dat Aarsman in 1918 toetrad tot de raad was zeer bijzonder en werd met enige terughoudendheid aangezien door de andere raadsleden. Want wat was het geval: met Aarsman kwam er voor het eerst een arbeider in de raad! En de vraag was of 'iemand die niet over eigendommen beschikte, niet kapitaalkrachtig was, geen eigen zaak voerde, geen kijk kon hebben op kostprijs van eigendommen en kosten van onderhoud kortom in één woord iemand die niet tot de bezittende klasse hoorde' wel voor zijn taak berekend was. En Blom gaat volgens de notulen verder: „Zo iemand, die zelf niet bijdroeg in de gemeentelijke lasten, zou gemakkelijk overgaan tot het uitgeven en dat kwam de

bezittende klasse niet te pas. Het gemeentelijk belang was in die dagen beperkt tot het belang van de bezittende klasse.

Het is de grote verdienste van de heer Aarsman, dat hij door zijn bezadigd en gegrond oordeel dat enge begrip van gemeentelijk belang bij de medeleden heeft weten te verruimen. Hij heeft erop gehamerd "dat arbeiders ook recht hebben op een goede woning en bouw van woningen." Ook pleitte Aarsman voor het onderhoud van wegen door de gemeente, want als eigenaren het onderhoud doen, dan komt er niets van terecht. Hij was voor het teren van de wegen. Hij bleef daar op aandringen en drong aan op het aanleggen van een proefstuk.

Met al deze opvattingen kreeg hij het respect van de overige raadsleden en was het ijs gebroken. Verder pleitte hij voor waterleiding, elektriciteit, betere straatverlichting en voor een hogere ondersteuning aan de behoeftigen. Ten tijde van zijn dertigjarig jubileum stond hij nog steeds bekend als een vooruitstrevend voorvechter.

Als dank ontving Aarsman namens de raad het boek 'De West Nederlandse Veenplassen' geschreven door J. Trouw te Abcoude.

Aarsman zei in zijn dankwoord dat hij "niet in de raad was gekomen om de belangen van een groep te behartigen maar de belangen van allen. Om voor allen iets te kunnen doen is mijn richtsnoer geweest". Wel verklaapte hij dank verschuldigd te zijn aan de secretaris die hem als goede buur en vriend de benodigde inlichtingen verstrekke, waardoor hij in de raad beslagen ten ijs kwam. Tevens meldde hij dat hij aan zijn laatste zittingsperiode bezig was en zich niet meer herkiesbaar zou stellen. Namens de raad zei raadslid Kolenberg, zelf toen bijna dertig jaar in de raad, over Aarsman: „Zijn eerlijkheid en met oprechtheid werken aan de belangen van de gemeente heeft ons en vele getroffen”. Op 27 augustus 1949 nam N. Aarsman afscheid van de raad.

Dat er in Vinkeveen in 1918 voor het eerst een arbeider in de raad kwam, is niet zo verwonderlijk. De raad vergaderde over het algemeen overdag en arbeiders kregen voor dit werk amper tijd van hun werkgever. En als ze de tijd kregen, dan werd dit ingehouden op hun loon. Van stukken inkijken of op informatie uitgaan kwam helemaal niets. Vandaar dat raadsleden gezocht werden onder de middenstanders. Dat hield ook in dat er toen gewoon gekeken werd naar welke kerk de mensen in Vinkeveen gingen. Van een echte partijbinding was amper sprake.

De gemeenteraad was in de oorlogsjaren in ruste. In augustus 1941 deelde burgemeester Mühlradt de raadsleden mede dat de rijksc commissaris had verordend dat de raad was uitgeschakeld bij het bestuur van de gemeente. De burgemeester was van dat moment af aan alleen voor het bestuur verantwoordelijk en de wethouders mochten zonedig alleen maar adviseren. Inmiddels werden veel burgemeesters ontslagen om plaats te maken voor burgemeesters die lid waren van de NSB. Zo verstevigde de bezetter ook de greep op de gemeente.

Fotobijlschrift: De installatie van burgemeester G.E. Mühlradt op 8 september 1931, waarbij N. Aarsman rechts op de foto staat. Staande vlnr.: A. van Diemen, Th.H. Vredendael, N. Verrips, L. Mulekhuyse, P. Smit, A. Kolenberg, J. Driehuis en N. Aarsman. Zittend: E. A. Kooijman, J. Spruijt, Mej. Th. Mühlradt, burgemeester G.E. Mühlradt, Mevr. Mühlradt, G. Mühlradt, P. Oassoren en J. Hoogendoorn.

Programma Activiteiten Historische Vereniging 2009

Dinsdag 13 januari Nieuwjaarsreceptie

Met een lezing over 'Koude winters en warme feesten' van de heer P. Schipper.

Locatie: Verenigingsgebouw Irene,
Kerkstraat 9, Mijdrecht

Aanvang: 19.30 uur

Dinsdag 10 februari Lezing over archeologie door de heer T. van Rooijen

Locatie: 'De Schakel',
Dorpsstraat 10, Wilnis

Aanvang: 20.00 uur

Dinsdag 22 april Voorjaarsvergadering

Met aansluitend een lezing door de heer P.A. van Golen over de leefwereld in de Noorder-Zuiderpolder te Waverveen aan het einde van de 18e eeuw.

Locatie: Hervormd verenigingsgebouw,
Herenweg 207, Vinkeveen

Aanvang: 20.00 uur

Voorjaar 2009

Tentoonstelling historie oude auto's in de Ronde Venen in samenwerking met een aantal plaatselijke dealers. Hieraan gekoppeld een fietstocht langs de diverse autodealers en plaatselijke monumenten met aansluitend een slotbijeenkomst in de Willisstee.

Mei 2009

Wandeling over de Lusthof VredendHoff aan de Rijksstraatweg te Nieuwersluis.

Midden 2009

Tentoonstelling over de Historische Vereniging in en in samenwerking met het museum De Ronde Venen.

Vinkeveen & Waverveen anno 1938: een jaar vol jubilea

Door Fons Compier

Jubileumvieringen zijn niet per definitie historisch interessante gebeurtenissen. Maar omdat '1938' op een '8' eindigde en '2008' eveneens, zijn sommige van die jubilea ook nu nog aan de orde. Voor Fons Compier een reden om gegevens over de 1938 - jubilea te verzamelen en onderstaand weer te geven.

Nationale feestdag

Dinsdag 6 september 1938 vormde een Nationale Feestdag vanwege het veertigjarig regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina. Bij de aanduiding "Konin- ginnerit" zijn we anno 2008 geneigd te denken aan de zwaarste etappe in een wielerronde. Maar 70 jaar gele- den moest dat lange zelfstandig naamwoord letterlijk worden genomen.

FEESTVIERING

van het 40 jarig Regeerings- jubileum van H.M. de Koningin, te geven op het Feestterrein gelegen in DE WAVER, naast het Schoolgebouw,

op **DINSDAG 20 Sept. a.s.**

PROGRAMMA :

9 uur Kinderspelen

11 uur Ringrijden met paard en tilbury. Inlegg. f 1.-
Prijzen f 20.-; f 10.-;
f 5.-; en f 2.50.

Aanmelden tusschen 10 en 10.45 uur op het terrein.

1.30 uur Diverse volksspelen.
Ringrijden voor dames per rijwiel.
Hardrijden met hinder- nissen voor heeren per rijwiel. Inleggeld f 0.25.

6.30 uur Marathonloop om prij- zen. Inleggeld f 0.35.

8 uur Openluchtspel.

Andere attracties zullen op het feestterrein aanwezig zijn.

Wijzigingen in het programma voorbehouden.

HET BESTUUR,

Op maandag 5 september maakte de vorstin name- lijk een treinreis, die haar door Vinkeveen, Wilnis en Mijdrecht zou (ver-)voeren. Om 13:53 uur vertrok haar trein met drie salonrijtuigen vanuit Nieuwersluis, teneinde om 14:30 uur het Haarlemmermeer Station (Amsterdam) binnen te lopen. Tegen 14:00 uur nader- de de Koninklijke trein het Ronde Venen - gebied en dat veroorzaakte bij de Ronde Venen - verslaggever de volgende regels: "In Vinkeveen vertoonde zich de Ko- ningin aan een der ramen, terwijl men in Wilnis geen glimp van Haar kon opvangen. In Mijdrecht werd, toen de trein het station al voorbij was, een der gordijnen geopend en stond H.M. de Koningin daar, vriendelijk wuivend". De Wilnissse gang van zaken roept vraag- tekens op: vanwaar dat collectief optredende onvermogen tot het opvangen van ook maar één glimp ?!

Het verloop van 'dinsdag de 6e september 1938' in Vinkeveen kan worden samengevat met "Gansch het volk vierde feest". Het weer werkte in ieder geval mee. Weekblad "De Ronde Venen" maakte gewag van 'zeer mooi weer'. Als historicus, ook op amateurbasis, moet je alles zoveel mogelijk checken. En dan blijkt uit KNMI- gegevens, dat '6 september 1938' een wel- iswaar zonnige, maar ronduit koele dag was. Onder overweldigende belangstelling werden wedstrijden ge- houden in ringrijden, roeien (om het hardst), hardlopen met hindernissen, tonsteken, touwtrekken, stoelendans, tonkruien etc. Het klootschieten en het Fierljeppen ontbraken er dus nog maar aan. Des middags werden er dressuurproeven vertoond door rijvereniging 'De Ronde Venen' uit Mijdrecht.

Na een gondelvaart met allerlei verlichte bootjes werd de feestdag besloten met een vuurwerk, dat bij 'de nieuwe Weg' werd afgesloten. Hier werd het traject van de S21 richting Mijdrecht bedoeld. In 'ons jaar', 1938 dus, werd ook definitief besloten om het nog ontbrekende weggedeelte in de nieuwe verkeersweg Hilversum - Vreeland - Loenersloot- Uithoorn in de Vinkeveense Plassen aan te leggen. Daarmee was voor het kortste traject gekozen. In het voorjaar van 1938 werden de aanlegkosten op fl. 1.700.000,- geraamd.

Over het jubileumfeest in Waverveen en omstreken

1898**1938**

**De 9e Nov. hoopt de
IJSCLUB V.I.O.S.
„TMEERTJE”
te Vinkeveen haar
40-jarig Jubileum
te herdenken**

kan ik niet kort zijn. Dat werd niet op 6 september gevierd, maar veertien dagen later. En net niet binnen de gemeentegrenzen, maar 150 meter verderop in het buurtschap De Waver (Ouder - Amstel). Dit Oranjefeest kwam tot stand door samenwerking van initiatiefnemers uit Ouder- Amstel, Waverveen - Noord en het westelijk gedeelte van Abcoude.

Het Oranjefeest pakte uit als een succes, ook in financieel opzicht: een batig saldo ad fl. 21,00. Dit resultaat droeg bij aan het besluit om voortaan ieder jaar een Oranjefeest te houden, op meerdere dagen. En niet meer in september, maar in augustus, tegen het einde van de schoolvakanties. Daarmee was de basis gelegd voor het zogenaamde 'Waverfeest', waarvan de afgelopen zomer het zeventigjarig jubileum werd gevierd. Eén der regiobladen wist deze zomer te melden, dat het Waverfeest voor de zeventigste keer zou plaatsvinden: daar valt een kanttekening bij te plaatsen. Want in de oorlogsjaren stond de bezetter beslist geen Oranjefeesten toe. En bovendien: indien het vanaf 1938 wél alle jaren feest zou zijn geweest, had van 9 tot 11 augustus jl. niet de zeventigste, maar reeds de eenenzeventigste editie plaatsgevonden.

Jubilerende ijsclubs

Op belangrijke punten heeft ijsclub 'De Volharding' (Waver / Botshol) veel met het Waverfeest gemeen: ook de ijsclub rekruteert zijn (bestuurs-)leden uit Waverveen (-Noord), Abcoude en Ouder-Amstel en de club vierde eveneens in 2008 een jubileum, vanwege het negentigjarig bestaan. In 1938 bestond 'De Volharding' twintig jaar en dat feit leidde op de ledenjaarvergadering slechts tot het memoreren van dat aantal jaren. De ijsclub had 70 jaar geleden een batig saldo ad fl. 230,00 en telde 55 leden. Ten behoeve van (o.a.) hen was het al vóór kerstmis 1938 mogelijk om clubactiviteiten te houden op de gracht van het 'Fort in de Botshol'.

Op zaterdag 17 december 1938 was het pittig gaan vriezen: zondag de 18e kende een gemiddelde temperatuur van -8 graden, maandag de 19e van -10 en dinsdag de 20e een gemiddelde van -11,3. Pas op

dinsdag 27 december zou de temperatuur weer boven het vriespunt geraken en op vrijdag 30 december viel de dooi in. Jammer voor 'De Volharding' en al even spijtig voor het in 1898 opgerichte Vinkeveense VIOS ('Het Meertje'). Deze ijsclub was derhalve eveneens in 2008 aan de beurt voor een jubileumfeest. Edoch, een tekortschietend historisch besef heeft ertoe geleid, dat het 110-jarig jubileumfeest abusief reeds in 2007 is gevierd. Als verzachtende omstandigheid mag worden aangevoerd, dat het clubarchief over de periode 1898-1942 is verdwenen. Dat heeft alles te maken met VIOS-secretaris Salomon Heijmans. In 1898 was hij één van de oprichters van de ijsclub in Achterbos en in 1938 viel hem een huldiging ten deel in verband met zijn 40-jarig bestuursjubileum. 'Sal' Heijmans behoorde tot de circa 101.800 Nederlanders van joodse herkomst, die tijdens de oorlog zijn vermoord.

"Concordia"

VIOS was niet de enige Vinkeveense vereniging in 1938, die iets op veertigjarig bestaansgebied te vieren had. 'Concordia', inmiddels allang een brassband, maar toentertijd nog een muziekvereniging, is eveneens in 1898 opgericht en dat leidde op 23 november 1938 tot een feestuitvoering in de grote zaal van hotel 'Ruimzicht'. Dat dichtbij het gemeentehuis gelegen hotel is ruim twee jaar later, in april 1941, in vlammen opgegaan.

VIOS en Concordia waren overigens niet de oudste Vinkeveense, voor eenieder toegankelijke verenigingen. Deze hoedanigheid komt toe aan een andere ijsclub, namelijk 'Voorwaarts'. Deze vereniging ontstond in 1896 en inderdaad, "veillesse oblige.", of te wel "ouderdom verplicht": het 110-jarig bestaan is in 2006 keurig op tijd herdacht.

In 1938 kwam niet zozeer de ijsclub 'Voorwaarts' in het landelijke sportnieuws, maar veel méér de ijspiste van deze vereniging. Daarop organiseerden de Amsterdamse verenigingen 'De Germaan' en 'Excelsior' eind december 1938 kortebaanwedstrijden (over 160 meter), met succes gericht op landelijke deelname.

Het is ronduit jammer, dat de archieven van de Vinkeveense ijsclubs 'haatvolle' aangelegenheden zijn geworden en dat van de overige Vinkeveense ijsclubs anno 1938, zoals 'Thialf', 'Eendracht maakt Macht' en 'Op Hoop van Zegen' zo ongeveer alle sporen zijn uitgewist. Dat besef werd - bij mij althans - versterkt, toen de 'Angstelkroniek', het kwartaalblad van de historische kring Abcoude/Baambrugge, eind oktober jl. een speciale editie besteedde aan het 100-jarig bestaan van de ijsclub Baambrugge. Deze editie toont aan dat, de weergave van de ijsclub geschiedenis, tevens een boeiende beschrijving van de gemeenschap rond de ijsclub kan impliceren.

Bezoekt Tweede Pinksterdag

DE RONDE VAN VINKEVEEN

De beste wielrenners van Nederland nemen hieraan deel o.a. Schulte, P. van Nek, Hellemons (deelnemers aan de Tour de France) e.a.

Komt allen.

Geen entree.

● **Na afloop prijsuitdeeling en Bal** ●

De "Ronde van Vinkeveen"

Niet alleen op schaats-, maar ook op wielergebied vond er 70 jaar geleden in Vinkeveen een evenement op landelijk niveau plaats, dat op Amsterdams initiatief gehouden werd: op maandag 6 juni 1938 (2e pinksterdag) organiseerde de Amsterdamse Sportclub De Germaan de destijds beslist prestigieuze 'Ronde van Vinkeveen'. De start vond plaats aan 'de Nieuwe Weg'. Maar liefst 100 nieuwelingen gingen er van start voor hun wedstrijd over 42 km. (zeven ronden). De 120 amateurs reden 84 kilometer en de 40 profs en onafhankelijken twintig ronden van vijf kilometer. Schrijver dezès assisteerde rond 1970 zijn inmiddels mede-Wavervener dokter M.C.A. Bijleveld vaak bij het monteren van diens zeer interessante 8 millimeter films uit de jaren '30 en bij die bezigheid plicht de emeritus-huisarts gedetailleerd te vertellen over zijn betrokkenheid bij de 'Ronde van Vinkeveen'. Zijn vrouw, eveneens arts, en hijzelf werden dan door gemeente-arts J.J.M. Pierrot 'gestrikt' om medische bijstand aan vooral gevallen deelnemers te verlenen. En reken maar, dat er valpartijen optraden, vooral in de bochten vol losliggend grint. Voor het drietal artsen was het dan zaak om de kiezelsteentjes uit vooral de ledematen van de renners te pulken, niet zelden een diepgravende aangelegenheid. Meer dan eens vertelde dokter Bijleveld het verhaal van een jonge profwielrenner, die aan de Ronde van Vinkeveen niet de beoogde podiumplaats, maar wel grootschalige schaaftwonden wist over te houden en wellicht ook kneuzingen. De behandelend geneesheer achtte het daarom raadzaam om de onfortuinlijke deelnemer naar het Wilhelmina Gasthuis in Amsterdam over te brengen. Deze maatregel zou geen probleem opleveren: 'De Germaan' had alles, ook met dit ziekenhuis, tot in de finesses geregeld. Maar de ontvelde renner gaf de ontstelde dokter Bijleveld in een onbestemd dialect te verstaan, dat er al enkele dagen nadien in een nooit - van - gehoord gehucht gekoerst moest worden...

De 'Ronde van Vinkeveen' werd in 1938 gewonnen door Gerrit Schulte, één van Nederlands beste wielrenners aller tijden. Twee maanden later zou Schulte ook een etappe in de Tour de France winnen en dat betekende toen pas de tweede Nederlandse ritzege ooit.

Dokter Bijleveld vertelde ook, dat hij en vooral zijn collega J.J.M. Pierrot in ethisch opzicht bezwaren hadden tegen het houden van de 'Ronde van Vinkeveen' op deplorabel slechte wegen: "je mag eigenlijk geen toestanden aanrichten, waarbij het bij voorbaat zeker is dat medische hulp geboden zal zijn". Dat nam niet weg, dat dokter J.J.M. Pierrot (1875-1951) beslist wel een wielerman was, maar dan méér van het toentertijd populaire baanwielrennen. W.P.J.M. Pierrot (1919), inmiddels 25 jaar huisarts in ruste, kan zich herinneren, dat zijn vader graag een avond bezocht van de zesdaagse van Amsterdam, die op een wielersbaan werd verreden, dus zonder losliggend grint in de bochten...

Jubileum dokter J.J.M. Pierrot

Op 27 oktober 1938 was deze geneesheer 25 jaar als gemeentearts werkzaam en een gezelschap notabelen van vooral rooms-katholieke signatuur vond, dat er daarom een dagvullende jubileumviering aangericht moest worden. Hierover bleek méér documentatie te achterhalen dan over al de andere jubilea bij elkaar en daardoor werd de verleiding groot genoeg om erover in details te treden.

Vooral de opbouw van de huldigungsorganisatie is interessant, mede omdat die structuur de (machts-)verhoudingen van 70 jaar geleden weergeeft. Deze organisatie verliep volgens het beproefde klassieke model van drie comités. Allereerst viel er het 'eere-comité' te onderscheiden, onder aanvoering van de burgemeester (i.c. G.E. Mühlradt). Dit gezelschap van acht personen had voor het initiatief van de huldiging gezorgd. En tot de benoeming van zichzelf. Het zitting hebben in het 'eere-comité' vormde 70 jaar geleden een aangename aangelegenheid. Er werd mee bevestigd, dat je tot de top der lokale notabelen behoorde. Voorts vertoefde je als lid van dit superieure comité de gehele dag in de directe omgeving van de jubilaris, zodat je niet onopgemerkt bleef en zijn verdiensten ook een beetje met jou in verband te brengen leken. En buiten het samenstellen van de twee andere comités en de eventuele aanschaf van een nog mooier kostuum hoefde je eigenlijk niets te doen, want het werk werd gedelegeerd aan het 'uitvoerend-comité', in dit geval een gezelschap van zes personen, allemaal mannen uiteraard.

C.Th. Kuyper was voorzitter, A.A. Bellersen secretaris,

P. van Zwieten vice-voorzitter, H.J.H. Lutz penningmeester en L.P. Samsom en J.C. Okkerse waren lid. Na afloop van deze dag kreeg het uitvoerend-comité en met name voorzitter Kuypers veel lof toegezwaaid. Het zou zomaar kunnen, dat hij zich daarmee in de kijker gespeeld had voor het lidmaatschap van een mogelijk volgend 'eere-comité'. Tenslotte moet het 'generaal-comité' worden genoemd, een gezelschap van maar liefst twintig personen, waaronder zelfs drie vrouwen. Vanzelfsprekend kan ik weinig zeggen over de selectiecriteria, maar de namen overziend kan ik me niet aan de indruk onttrekken dat het 'niet onbemiddeld zijn' tot aanbeveling had gestrekt: het jubileumfeest moest per slot van rekening wel betaald worden. In dit opzicht is er in 70 jaar weinig veranderd: de hedendaagse comités worden immers evenmin bevolkt door een oververtegenwoordiging van bijstandsmoeders. Zo'n uitgebreide huldigungsorganisatie stond 70 jaar geleden garant voor een dagvullend programma, met als solide basis een ruime kwantiteit aan toespraken. Pastoor H. Campman begon ermee, met het richten van het woord tot de toentertijd 63-jarige jubilaris. Dat gebeurde na afloop van de gezongen H. Mis, die op donderdag 27 oktober 1938 een volle kerk had

opgeleverd. Vervolgens werd de gemeente-arts naar het gemeentehuis vervoerd, alwaar hij een speciaal voor hem belegde raadsvergadering zou ondergaan. Geldelijke bedragen voor feestviering kon dit gemeentebestuur zich niet veroorloven. Ter compensatie viel de dokter een vergadering vol toespraken ten deel, alsmede een door de raadsleden zelf opgebracht bloemetje. Nu is "25 jaar" beslist wel een hele tijd, maar deze tijdsduur zou wel eens sterk gerelativeerd kunnen zijn door de - door mij veronderstelde - lengte van de speech van burgemeester Mühlradt. Hij stond er om bekend met gedragen stem zeer zorgvuldig, gedetailleerd en vooral breedvoerig te formuleren. Daarbij werden bovendien pauzes ingelast, waarschijnlijk om de tekst bij het gehoor te laten inwerken. Na de burgemeester namen ook nog diverse raadsleden het woord. Het eerste gedeelte van de huldiging werd besloten met een rondrit door Vinkeveen- Demmerik, Wilnis, Mijdrecht, Waverveen en Achterbos, waaraan door negen auto's werd deelgenomen. Des middags werd de gemeente-arts een oorkonde aangeboden. Na de door 'honderden' bezochte receptie vond er nog een groots defilé plaats, met medewerking van een groot aantal verenigingen en met name de muziekverenigingen 'Concordia' en 'Unitas'. De huldiging werd besloten met een zanghulde in de tuin voor de woning (Herenweg 82) van de jubilaris. Een der aangeheven liederen is té kenmerkend e.q. tijdgebonden voor '1938' om niet vermeld te worden:

Wyze: Engelse volkslied.

*Lof zy den Jubilaar,
Die 25 jaar,
Zyn zorgen wydt,
Vol trouw en christenmin,
Niet slechts zyn huisgezin,
Maar ook in ruimer kring,
Als iemand lydt!*

De zojuist beschreven wijze van huldiging - en ook het lied - maken duidelijk, dat een dorpsarts 70 jaar geleden nog nadrukkelijk op een voetstuk stond. Een dergelijke verheffing is in de loop der jaren geleidelijk verdwenen, net als de herinneringen aan deze jubileumviering. Maar... de oorkonde is bewaard gebleven en hangt in de praktijkruimte van de huisartsen R.H. Winterkorn en C.I.C.A. Winterkorn - Pierrot. Ook het programmaboekje is bewaard en dat levert bijgaande illustratie voor dit artikel op.

Bronnen o.a.:

- Jaargangen 1937-1938 en 1938-1939 van het regionale weekblad "De Ronde Venen";
- schriftelijke mondelinge informatie door dokter W.P.J.M. Pierrot.

Verenigingsnieuws

Door Jaap Meulstee

Vijftwintig jaar

In 2009 bestaat de historische vereniging De Proosdijlanden vijftwintig jaar. In het geheel van de geschiedenis nemen we met onze vereniging nog maar een bijzonder bescheiden plaats in. Toch vinden we het jubileum belangrijk genoeg om daar apart aandacht aan te besteden. Het bestuur is van plan om enkele speciale activiteiten te ontwikkelen, die het jubileum extra luister kunnen geven. U heeft volop kans om hier deelgenoot van te zijn.

Wat staat ons onder andere te wachten?

Unieke Dvd-box

Elders in deze Proosdijkoerier kunt u lezen dat we een unieke dvd-box uit zullen geven. Op deze Dvd staan ruim zes uren filmbeelden met daartussen nooit eerder vertoonde of gepubliceerde beelden van onze omgeving, van onze gemeente De Ronde Venen. Voor een speciale voorintekening kunt u als lid van de historische vereniging deze Dvd-box bestellen, nog voordat hij in de winkelverkoop komt.

Tentoonstellingen

In samenwerking met het Museum De Ronde Venen organiseren we een tentoonstelling over de geschiedenis van de vereniging en de regio.

In samenwerking met de plaatselijke autodealers organiseren we een tentoonstelling over de geschiedenis van de auto en de autogarages in onze gemeente. Hieraan gekoppeld komt er een speciale fietstocht met aansluitend een leuke bijeenkomst in de Willistee.

Themanummers

Het septembernummer van de Proosdijkoerier wordt een speciaal themanummer over de geschiedenis van de vereniging. Tevens is een speciaal themanummer over de geschiedenis van de autozaken in onze gemeente in de planning.

We hebben het streven om in 2009 toch echt de duizendledengrens te gaan overschrijden. Daartoe zullen we extra publiciteit genereren en speciaal hiervoor een historisch getinte folder huis aan huis verspreiden

Website

De website van onze vereniging is deze zomer geheel vernieuwd. Aangepast aan de huidige tijd, met nog meer interactieve mogelijkheden. Ook het adres is aangepast. Onder www.proosdijlanden.nl kunt u het geheel bekijken. We willen natuurlijk proberen deze site voldoende actueel te houden. Vooralsnog gaat onze dank uit naar Johan Klijn, die ook deze keer verant-

woordelijk is voor de complete opbouw van de site. Waarvan acte.

Lezingen

Wellicht is het u ook opgevallen, dat de laatste jaren diverse extra activiteiten vanuit het bestuur georganiseerd zijn. Met name ons bestuurslid Wiesje Dijkshoorn is verantwoordelijk voor al die excursies en lezingen. Deelnemers aan deze activiteiten zullen beamen, dat elke keer weer succesvolle verhalen of rondleidingen aangeboden worden. Of het nu de historische tuinen van Aalsmeer zijn of het bezoek aan historisch Abcoude, de lezing over pijpenkoppen, de dijkdoorbraak in Wilnis of de buitenplaats Vredenhoff, elke keer weer zijn de vele tientallen deelnemers vol lof over het aangeboden. Ook wat betreft dit onderdeel van ons verenigingswerk doen we ons uiterste best om het aanbod aantrekkelijk te houden.

Plannen

Met het aantreden van enkele nieuwe bestuursleden is ook weer nieuw elan binnen het verenigingsbestuur gekomen. En zo hoort het ook. Onze secretaris Peter van Golen heeft zijn uiterste best gedaan om alle plannen, die er vanuit het bestuur ontwikkeld worden voor u te vertalen in hapklare beleidsbrokken. Op de laatst gehouden algemene vergadering in november hebben we deze plannen in vogelvlucht gepresenteerd. We gaan deze plannen nader uitwerken en in onze voorjaarsvergadering meer nadrukkelijk aan u presenteren.

Proosdijkoerier

Het kan u ook niet ontgaan zijn dat ons paradepaartje, de Proosdijkoerier, een gedaanteverwisseling heeft ondergaan. Onze Proosdijkoerier krijgt alom waardering. Een pluim voor alle betrokkenen. Schrijvers en schrijfsters in het blad komen tegemoet aan de leeshonger van de historisch geïnteresseerde bewoners van de Ronde Venen. Maar zeker ook complimenten voor hen, die het blad al vele jaren vorm en inhoud hebben gegeven.

We staan aan het begin van een hernieuwde aanpak van ons verenigingsblad. Na de vele jaren van uitstekende berichtgeving en vooral redactionele bemoeienis door de heren Joop Frankenhuisen, Fred de Wit en Jan Rouwenhorst hebben we sinds kort een nieuwe redactionele organisatie. Deze staat onder aanvoering van John Driedonks, ons nieuwe bestuurslid verantwoordelijk voor het redactionele werk rond de Proosdijkoerier. Sandra Loogman is verantwoordelijk voor de opmaak en vormgeving. We wensen John, Sandra en alle vaste

en gelegenheidsschrijvers hierbij heel veel succes.

Paviljoen

Wellicht heeft u al in de regionale bladen gelezen, dat er plannen zijn om in het te ontwikkelen Marickenland een multifunctioneel bezoekerscentrum te plaatsen. Een bezoekerscentrum met diverse functies, een aantrekkelijk centrum voor de plaatselijke en van elders komende bezoekende recreant. Een accommodatie, waar niet alleen een informatiecentrum over de omgeving, maar ook een kinderboerderij, het natuur-, milieu- en educatiecentrum (NME "de Woudreus"), het VVV-kantoor en een gebruikruimte voor onze historische vereniging een plek kunnen krijgen. Onderzoek naar de mogelijke haalbaarheid is vooralsnog de status van deze plannen. We zijn benieuwd of de plaatselijke politiek het mogelijk maakt om deze interessante planvorming te realiseren.

Overigens onze complimenten voor de collega's van het Museum De Ronde Venen.

Via het museum zijn de plannen rond Marickenland uitstekend gepresenteerd en inzichtelijk gemaakt voor de geïnteresseerde bezoeker. Het lijkt erop dat het draagvlak bij de bevolking voor een multifunctioneel centrum aanwezig is. Nu de besluitvorming nog.

De Ronde Venen in kaart

Heeft u dit bewuste boekje ook ontvangen of in kunnen zien? Ik verwijs hierbij naar de vorig jaar uitgebrachte gids voor bewoners, passanten en belangstellenden over ons landschap, de natuur, het gebouwde erfgoed en de beeldende kunst in onze gemeente. Het is een uitgave van onze gemeente, met de in het kopje genoemde titel. Afgezien van de fotografie is ook de beschrijving van de genoemde onderwerpen (natuur, landschap en erfgoed) op een dusdanige wijze gepresenteerd, dat we mogen spreken van een belangrijke aanvulling voor onze bibliotheek.

De ontwikkeling van het landschap, de gebiedsindeling van de Ronde Venen, de Vinkeveense plassen en Botshol, de recreatieterreinen, cultuurhistorische boerderijen en kerken en nog veel meer vinden we bijna uitputtend toegelicht. Het geheel is aangevuld met vele toelichtende kaarten en een bijzonder duidelijke luchtfoto van onze gemeente. Kortom, een regelrechte aanrader.

Dvd

En wat te denken van de door onze plaatselijke filmgroep ontwikkelde dvd over de ontstaansgeschiedenis van ons landschap? Op een vlotte en duidelijke manier krijgt u een prima overzicht van hoe ons veenland-landschap in vroeger eeuwen gevormd is. Aangevuld met enkele historische fragmenten van het veensteken. Heel leuk om te zien. Bezoekers van onze lezing over de buitenplaats Vredenhoff in de ontvangstruimte van

de Rabobank op 9 september jl. hebben de bewuste dvd meegekregen. Een alleraardigste geste van onze gastheer en hoofdsponsor Rabobank Veenstromen. Waarvoor ook langs deze weg onze dank.

Archeologie

Op dinsdag 9 september zijn door middel van boringen onderzoeken gedaan naar eventuele archeologische bijzonderheden in de ondergrond van de verbrande winkelpanden in de Dorpsstraat te Mijdrecht. De eigenaren Van der Helm en Van der Wilt hebben hun medewerking toegezegd voor vervolgactiviteiten als er reden is voor een nader onderzoek. De resultaten van de onderzoeken zijn nog niet bekend.

De eerste indrukken van de boringen leverden overigens weinig of geen archeologisch materiaal op.

Onze werkgroep archeologie heeft de volgende doelstellingen:

- het maken van een plan voor de werkzaamheden van de werkgroep;
- het zorgen voor een goede bezetting van de werkgroep;
- het opbouwen en onderhouden van een netwerk van relevante contacten;
- het verzorgen van publicaties naar aanleiding van eigen onderzoek;
- het centraal archiveren, beheren en ter beschikking stellen van documenten en publicaties van de werkgroep;

U bent van harte uitgenodigd om bij de werkgroep aan te sluiten. Neemt u daarvoor contact op met onze secretaris, de heer P.A. van Golen.

Monumenten

Op donderdag 9 oktober heeft ons bestuurslid Wiesje Dijkxhoorn een vlamvend betoog gehouden tijdens het Ronde Tafelgesprek aangaande het gemeentelijk monumentenbeleid.

Die avond is speciale aandacht gevraagd voor: het toewijzen van de monumentenstatus aan de gebouwen van de zog. vierde tranche. Het gaat hier om 21 monumenten die op de lijst geplaatst kunnen worden. Ook is gepleit voor een meer reëel bedrag dat uitgetrokken zou moeten worden voor een betere instandhouding van onze monumentale trekpleisters, alsook een permanent lidmaatschap van de Monumentenwacht.

Tevens braken we een lans voor een extra subsidie voor de nog bestaande grenspalen, alsmede voor het plaatsen van (ANWB-)bordjes bij gezichtsbepalende monumenten in onze gemeente.

Een ander idee is het aangeven van de contouren van het voormalige Proostenhuis met bv. een andere kleur tegel of geverfde lijnen.

Ten slotte is nog eens aandacht gevraagd voor het toilethuisje bij het station. Dit kan niet blijven staan op de huidige plek, die eens het einde van het perron was.

Project: Reconstructie grenspalen tussen Holland en Het Sticht

In Waverveen aan de Poeldijk nabij nr. 4 staat een bijzondere paal. Grijs gekleurd hardsteen. De stenen paal is de laatste overgebleven gedenksteen van een rumoerig verleden. In de 13e / 14e eeuw ontstond een twist tussen de heren van Aemstel, de graaf van Holland en de bisschop van Utrecht. Het resultaat was een diepe kerf in het grondgebied van het Sticht, de provincie Utrecht.

Tot in de midden jaren '60 van de vorige eeuw stond ook in Vinkeveen een gelijksoortige paal, welke herinnerde aan de strijd om de macht in de Proosdijlanden. Op een kaartje uit 1771 heb ik nog tien palen kunnen tellen. De palen vormden de grenzen tussen de staten van Holland en Utrecht, oftewel Het Sticht zoals het in 1771 genoemd werd. Opvallend is dat de grens met de Proosdij van Sint Jan met meer palen wordt aangegeven dan de grens van Holland met Aesdom St Pieter.

De grenspalen vertoonden aan een zijde het wapen van Holland, de staande leeuw, aan de andere zijde staat het wapen van het Sticht, de staande leeuw en het bisschoppelijk wapen.

Overweging

In het hart van de Gemeente De Ronde Venen krijgt een groot gebied een nieuwe bestemming, met onder andere een cultuur-historisch en milieu educatief centrum, het Museumpaviljoen.

Marickenland en Marickenzijde. Een nieuwe uitbreiding met bijna duizend woningen en een gevarieerd recreatiegebied.

De historische vereniging gebruikt dit moment van bezinning over de inrichting van het gebied om een voorstel in te dienen om bewoners en recreanten te informeren over grenzen aan macht en gebied, groei en milieu. Hardstenen palen zijn het symbool hoe grenzen de tijd kunnen doorstaan. Op termijn dwingen de palen respect af. Er zijn grenzen, om een samenleving te herinneren aan afspraken.

Voorstel

In overleg wil het bestuur van de vereniging op markante plaatsen in de Gemeente De Ronde Venen een aantal palen herplaatsen en daarmee een reconstructie van de oude grens realiseren.

Voorstel voor de locaties:

1. De rotonde Ir. Enschedeweg - Mijdrechtse Dwarsweg. Dit was ongeveer de zuidelijkste punt van de Hollandse wig in Het Sticht.
2. In Marickenland bij het te realiseren Museumpaviljoen. De wig draaide enigszins met een bocht naar het dorp Mijdrecht en verliep dan in een rechte lijn via de Poeldijk richting Amstel

3. Vinkeveen, Achterbos hoek Botsholsedijk. Op deze locatie heeft tot in de jaren '60 van de vorige eeuw een paal gestaan

Op secundaire plaatsen kunnen herinneringsbordjes worden geplaatst. Bijvoorbeeld op de locatie waar halverwege de Middenweg, de weg Velddwarsweg gaat heten.

Kosten

De kosten voor het plaatsen van de grenspalen zijn moeilijk in te schatten. De kosten zijn afhankelijk van de locatie waar de grenspaal geplaatst gaat worden. De paal in Waverveen moet worden rechtgezet, maar heeft een solide ondergrond. De palen in Marickenland zullen op een fundament gezet moeten worden, omdat de ondergrond minder stabiel is.

Toelichting

In overleg met de Historische Verenigingen van Hilversum en Maartensdijk hebben wij de parallel lopende geschiedenis kunnen reconstrueren van de grenspalen in het gebied van de Proosdijlanden.

In 1923 werden de zoekgeraakte palen van de grens tussen Het Gooi en het Sticht onder de aandacht van de Provinciale Staten van Holland en Utrecht gebracht door de heer T. Pluim uit Baarn. Hij refereert aan een document uit 1719, wat de Staten van Holland en Utrecht verplicht gezamenlijk de grens en de grenspalen te onderhouden. De Provinciale Staten van beide Provincies erkennen deze claim en de grens tussen het Gooi en het Sticht wordt in oude luister hersteld.

Doelstelling

Het bestuur van de historische vereniging verzoekt hierbij aan de besturen van Gemeente De Ronde Venen, de Provincie Utrecht, de Provincie Noord Holland, om gezamenlijk een plan op te stellen voor visualisering van de grenzen, zoals deze waren tussen de Proosdijlanden, Het Sticht en Holland vanaf de 14e eeuw tot aan de 19e eeuw, "ter leringh ende vermaeck".

Peter A. van Golen

Uitnodiging: Nieuwjaarsreceptie

Het bestuur nodigt u om samen met ons een toast uit te brengen op een gezond en gelukkig 'historisch' nieuwjaar.

Drs P.W. Schipper zal een lezing houden over *Koude winters, warme feesten*. In de winter vieren we een hele rij feesten. Wat is de oorsprong van deze festiviteiten? Komt Sinterklaas nu uit Turkije of Spanje? En hoe zit het met Zwarte Piet? Sinds wanneer zetten we een kerstboom in de huiskamer? En Driekoningen, was dat vroeger een belangrijk feest?

Tijdens deze lezing ziet en hoort u de antwoorden. U wordt meegenomen naar de tijd van de grote feesten: van Sint Maarten via Sinterklaas, Kerstfeest en Nieuwjaar naar Driekoningen.

Hoe werden en worden die landelijk en tussen de grote rivieren gevierd?

Maar er is meer. We maken ook kennis met de winters van toen en de echte ouderwetse winterkost. Wie kent er nog 'slingstamp' of 'slinger-om-de-moel'?

Onder het genot van een hapje en een drankje kunt u nogmaals genieten van de boeiende en geestige verteltrant van Peter Schipper, van wie we al eerder genoten hebben met zijn lezing over 'Klokken door de eeuwen heen'.

Locatie: *Verenigingsgebouw Irene
Kerkstraat 9, Mijdrecht*

Datum: Dinsdag 13 januari 2009

Aanvang: 19.30 uur

Wiesje Dijkxhoorn

Kijk ook eens op onze website:
www.proosdijlanden.nl

Colofon

'De Proosdijkoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' geregistreerd onder ISSN 1388-7165

Redactie

John Driedonks (eindredacteur)
Piet Grundmann
Jan Rouwenhorst
Marian Sterenborg

Vormgeving

Sandra Loogman
www.graphix-design.nl

Redactieadres

John Driedonks, Dijkgraaf 42,
3648 KC Wilnis
e-mail: john.driedonks@hu.nl

Drukkerij

Drukkerij Avanti Wilnis

Voorzitter

Dhr. J. Meulstee, tel: 0297-264494

Secretaris

Dhr. P.A. van Golen, Herenweg 23,
3645 DE Vinkeveen, tel: 0297-261672

Penningmeester

Dhr. A. Schuil, tel: 0297-241827

Vice voorzitter en PR

Dhr. E. Swaab, tel: 0297-287469

Archeologie, monumenten, excursies en lezingen

Mw. W. Dijkxhoorn, tel: 0297-285373

Algemeen adjunct

Dhr. D. Koeleman, tel: 0297-284609

Ledenadministratie

Dhr. L.M. Remmelenkamp, Rozenobel 27,
3641 NJ Mijdrecht, tel: 0297-286170,
administratie@proosdijlanden.nl

Fotograaf

Dhr. N. van Eyk

Postadres vereniging

Postbus 65, 3648 ZH Wilnis

Bankrekeningnummer

36.96.18.505

Website: www.proosdijlanden.nl

E-mail: info@proosdijlanden.nl

Lidmaatschap

Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

Contributie

€15,00 per jaar

Oplage

circa 1050